Macieberg
(Oostkamp, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2016G33
Juli – september 2016

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2016
Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek 5

1.1 Beschrijvend gedeelte 5

1.1.1 Administratieve gegevens 5
1.1.2 Juridische context 8
1.1.3 Onderzoekskader 9
1.1.4 Ruimtelijke situering 9
1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief 10
1.1.5.1 Aanleg riolering 10
1.1.5.2 Wegenis 10
1.1.5.3 Groenaanleg 10
1.1.6 Archeologisch potentieel 11
1.1.6.1 Methode 11
1.1.6.2 Fysisch geografische situatie 11
1.1.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen 11
1.1.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader 11
1.1.6.5 Verstoringshistoriek 12

1.2 Assessmentrapport 13

1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens 13
1.1.1.2 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie) 14
1.1.1.3 Geologie 15
1.2.1.1.1 Tertiair 15
1.2.1.1.2 Quartair 16
1.1.1.4 Bodem 18
1.2.1.1.3 Bodemtypes 18
1.2.1.1.5 Bodemerosie 19
1.1.1.5 Huidige gebruik en verstoringen 20
1.1.1.6 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop 21
1.1.1.7 Hydrografie 22
1.2.2 Gekende archeologische waarden 23
1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek 23
1.2.2.1.1 Historische achtergrond 23
1.2.2.1.2 Historische kaarten 29
1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden 31
1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader 35
1.2.2.4 Conclusie en syntheseplan 35

1.2.2.4.1 Tekstuele samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek 36
1.2.2.4.2 Tekstuele samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek 37

Deel 3: Bibliografie.....38

FIGURENLIJST (2016G33)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart en aanduiding op de kaart van België (bron: Geopunt). 6
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart (bron: Geopunt). 6
Figuur 3: Verstoorde zones weergegeven op de orthofoto (middenschalig, 2015, winteropname, bron: Geopunt). 7
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op het Gewestplan (bron: Geopunt). 8
Figuur 5: Aanduiding van de vermoedelijk verstoorde zone weergegeven op de meest recente middenschalige orthofoto (winter) (bron: Geopunt). 9
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt). 14
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt). 15
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt). 16
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Samengestelde Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt). 17
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt). 18
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt). 19
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1971 (zomer) (bron: Geopunt). 20
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). 21
Figuur 14: Hoogteverloop (van zuid naar noord) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt). 21
Figuur 15: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen met het DHMV op de achtergrond (bron Geopunt). 22
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de kaart van Ferraris (1771-1778) (bron: Geopunt). 29
Figuur 17: projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (bron: Geopunt). 30
Figuur 18: projectgebied weergegeven op de Popp Kadasterkaart (bron: Geopunt). 31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met aanduiding van de CAI polygonen (bron: Geopunt). 34
Figuur 20: projectgebied tov. zijn cultuurhistorisch en landschappelijk kader (bron: Geoportaal, projectcode 2016G33). 35
Figuur 21: syntheseplan dat projectgebied, verstoorde zones en CAI polygonen weergeeft op de kaart van Ferraris (bron: CAI en Geopunt). 36

TABELLENLIJST (2016G33)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek. 5
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens. 13
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten. 29
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI. 31

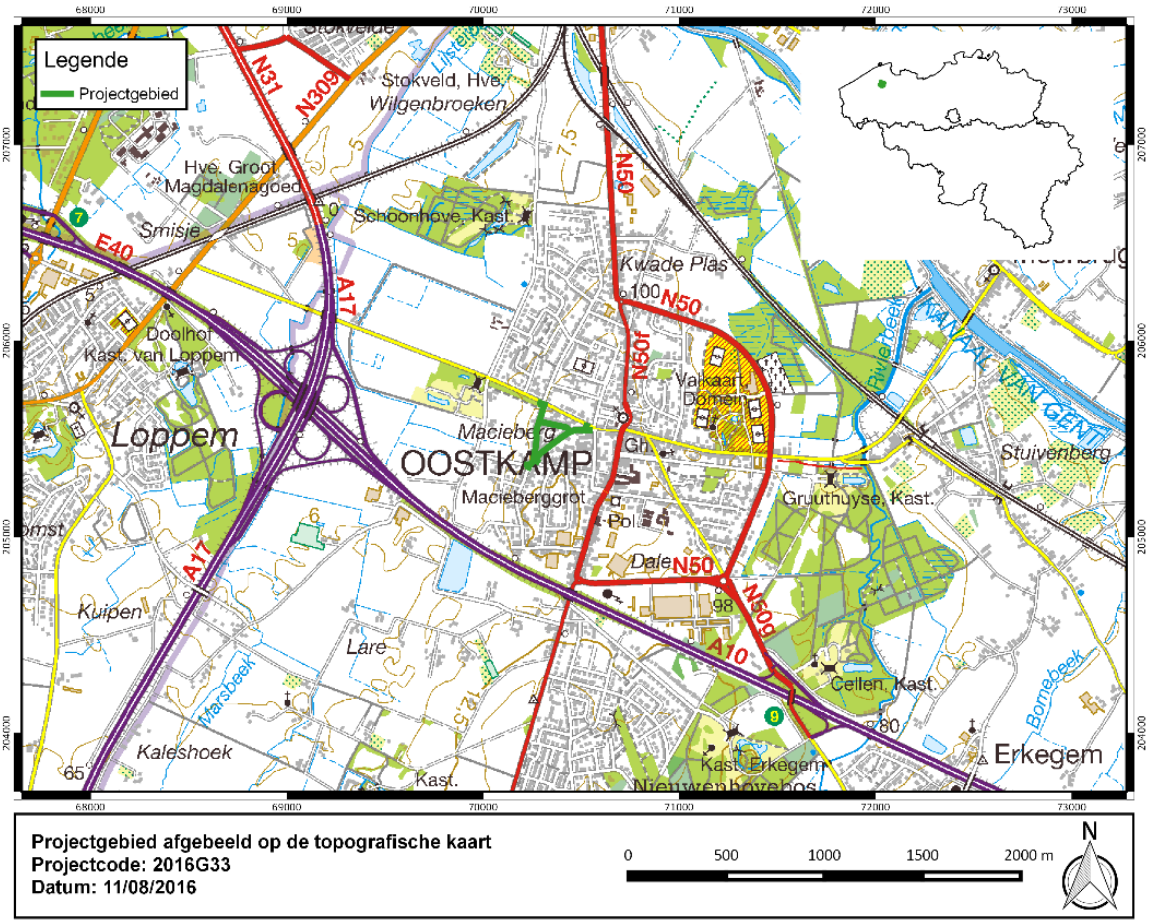
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

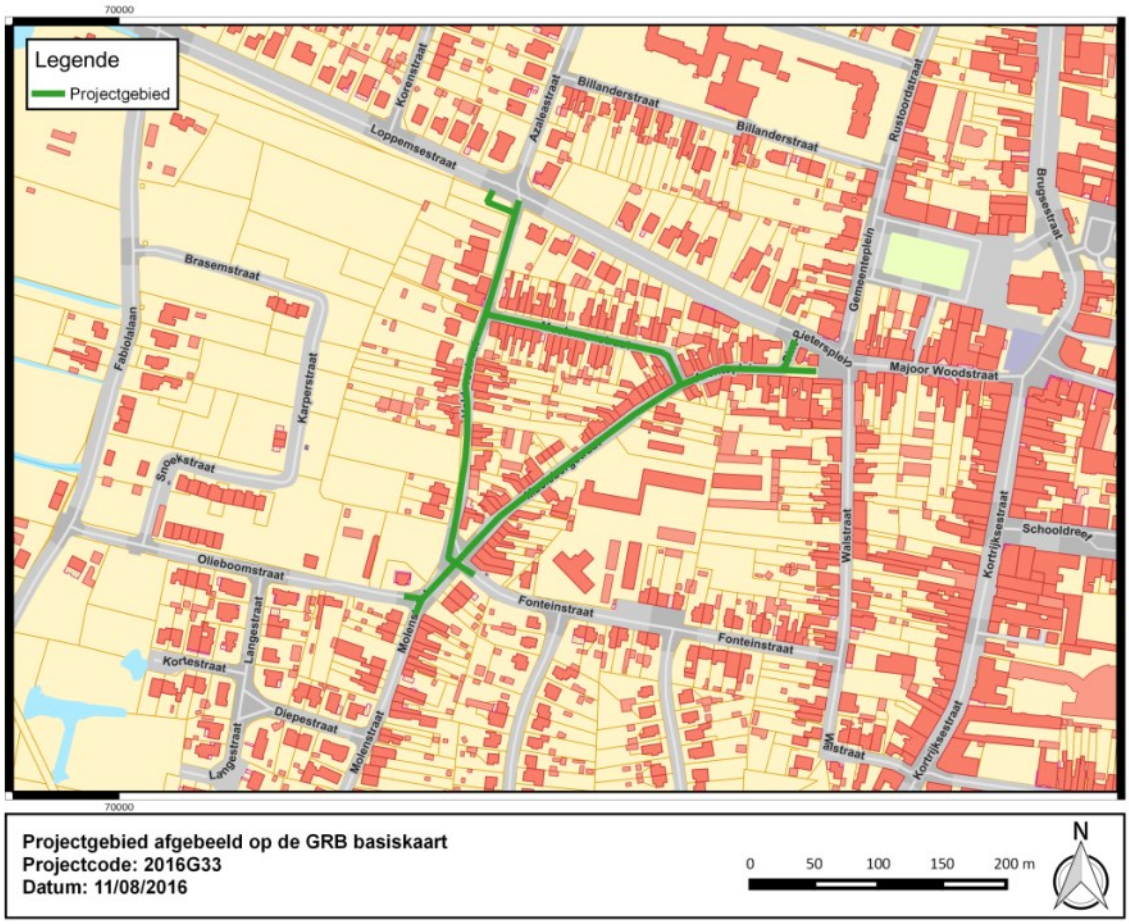
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) Projectcode	2016G33	
b) Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan	/	
c) De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog	Janiek De Gryse OE/ERK/Archeoloog/2015/00043	
d) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Oostkamp
	Deelgemeente	/
	Postcode	8020
	Adres	Macieberg, Meulemanstraat, Volderstraat
	Toponiem	Macieberg
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X_{min} = 70174 Y_{min} = 205344 X_{max} = 70552 Y_{max} = 205687
e) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oostkamp 3de afdeling, sectie H, openbaar domein, 715N, 715D en 787D3 Figuur 2	
f) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 1	
g) De begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek	Juli – september 2016	
h) De relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed die van toepassing zijn op het onderzochte gebied, de eventuele archeologische site en het onderzoek zelf	Bureauonderzoek	
i) Overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones	Figuur 3	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart en aanduiding op de kaart van België (bron: Geopunt).

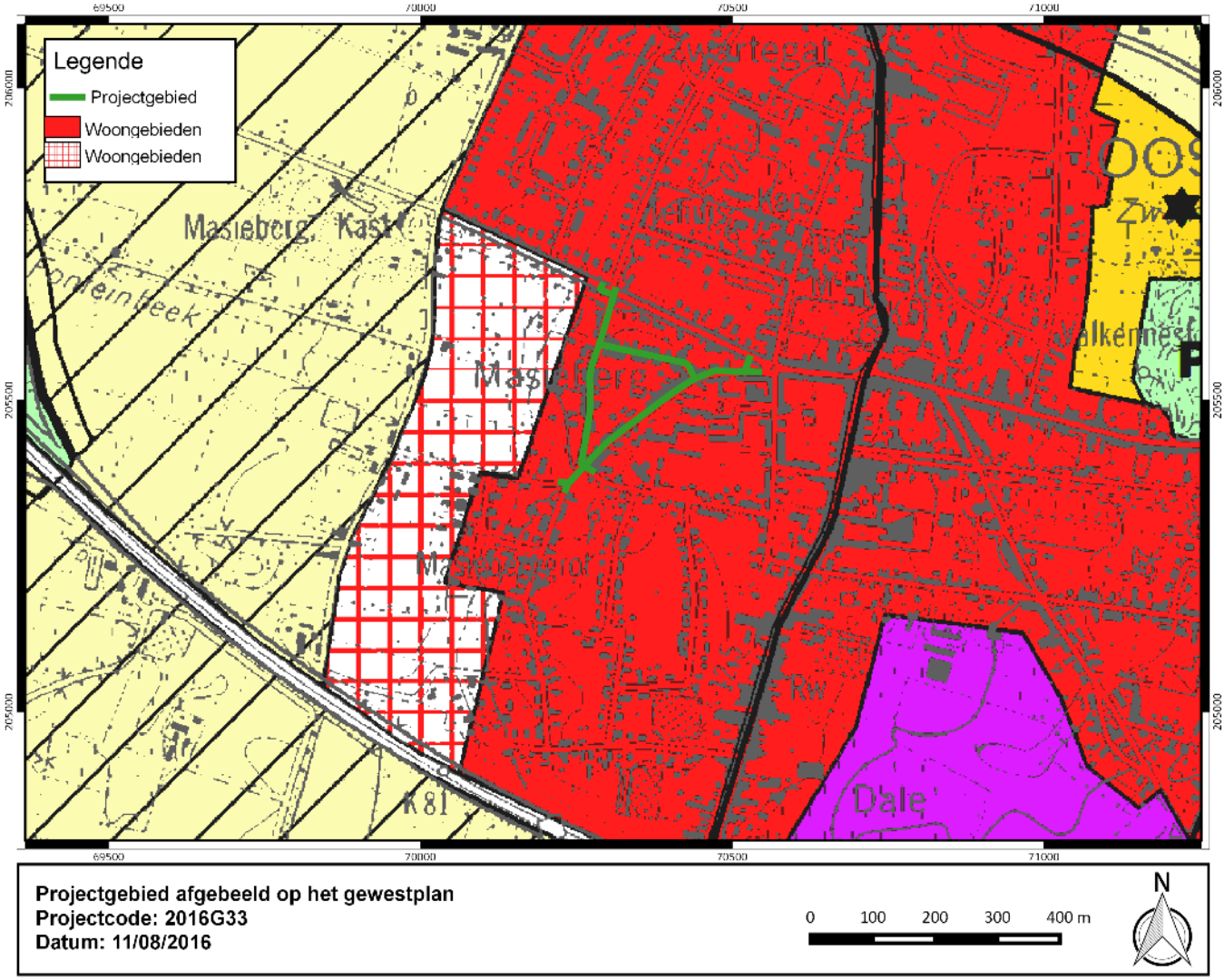
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart (bron: Geopunt).

Figuur 3: Verstoorde zones weergegeven op de orthofoto (middenschalig, 2015, winteropname, bron: Geopunt).

1.1.2 Juridische context

Het projectgebied bevindt zich in een zone die op het gewestplan aangeduid wordt als woongebied. Daarnaast bevindt het projectgebied zich noch op een beschermde archeologische site, noch in een vastgestelde archeologische zone, noch in een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m^2 of meer bedraagt.
De oppervlakte van de ingreep in de bodem in kwestie bedraagt meer dan 1000 m^2 en de kadastrale percelen meer dan 3000 m^2; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op het Gewestplan (bron: Geopunt).

1.1.3 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een rioleringssyteem. Het projectgebied wordt in deze studie projectgebied “Oostkamp-Macieberg” genoemd.
Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.
Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van “Oostkamp-Macieberg”. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

1.1.4 Ruimtelijke situering

Het projectgebied betreft een lijntracé in de gemeente Oostkamp. Oostkamp bevindt zich in het noordoosten van de provincie West-Vlaanderen, tussen Moerbrugge, Erpegem en Loppem. Het tracé volgt het verloop van de Meulemanstraat, de Volderstraat, de Maciebergstraat en delen van de Loppemsestraat, de Fonteinstraat, de Olieboomstraat, het Arentsplein en de Molenstraat.
Het projectgebied bevindt zich in het centrum van Oostkamp, nabij het zogenaamde Kasteel Macieberg daterend uit de 17de eeuw.

Figuur 5: Aanduiding van de vermoedelijk verstoorde zone weergegeven op de meest recente middenschalige orthofoto (winter) (bron: Geopunt).

1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

Wegenis-, omgevings- en rioleringswerken in Macieberg-, Meuleman- en Voldersstraat en beperkt op het Arentsplein en in de Molenstraat. De lengte van het tracé bedraagt ca. 930m.

1.1.5.1 Aanleg riolering

Er wordt een gescheiden stelsel aangelegd en alles, dus ook de volledige Maciebergstraat, wordt afgevoerd naar de gescheiden riolering van de Olieboomstraat. De gemengde riolering van de Fonteinstraat wordt aangesloten op de DWA-riolering van de Maciebergstraat/Volderstraat. Voor de lozing van de DWA-riolering in de riolering van de Olieboomstraat wordt een wervelventiel voorzien met een overstort naar de RWA-riolering. In de Maciebergstraat wordt ook een overloopleiding voorzien tussen de RWA en de DWA. De huisnummers 2-8 van de Volderstraat worden, net zoals in de bestaande toestand, afgevoerd naar de Loppemsestraat. De RWA-riolering wordt voorzien met buizen d1000mm, d900mm en d800mm zodat er ten minste 250 m²/ha berging is bij een bui T=20j. Er wordt een knijpopening en een overstort voorzien zodat de buizen gevuld worden. De DWA-riolering bestaat grotendeels uit buizen d250mm. De huidige riolering wordt daar waar mogelijk opgebroken en opgevuld daar waar ze onder de nutsleidingen of tuinmuren ligt. Op de riolering wordt een dekking van minimum 80 cm voorzien.

1.1.5.2 Wegenis

Maciebergstraat en Molenstraat:
De rijweg wordt aangelegd in asfalt met aan beide kanten een greppel, een openstaande borduur en voetpaden aangelegd in betonstraatstenen. Er zullen parkeervakken worden voorzien naast de rijweg in betonstraatstenen. Er zal niet meer op de straat geparkeerd worden.

Volders- en Meulemanstraat:
Dit blijven éénrichtingsstraten. Alles zal zich op één niveau bevinden. Alles wordt aangelegd in betonstraatstenen met een centrale greppel. Er zullen parkeerstroken afgelijnd worden met witte stenen.

Arentsplein:
Enkel opbraak en herstel in oorspronkelijke staat.

1.1.5.3 Groenaanleg

Waar mogelijk worden struiken, bomen en onderbeplanting aangeplant.
Ter hoogte van de dreef langs de Loppemsestraat worden 2 bomen gerooid.

De plannen kunnen terug gevonden worden in “Bijlage – Plannen”.

1.1.6 Archeologisch potentieel

1.1.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.1.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed. Het projectgebied Oostkamp Macieberg wordt gekenmerkt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen.
Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.1.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.
Er werd in het verleden reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd in het noordwestelijke deel van het projectgebied Oostkamp Macieberg (zie ook Figuur 19); hier werd in 2013 een mechanische prospectie uitgevoerd waarbij een losse steentijdvondst werd aangetroffen, samen met een mogelijke gebouwplattegrond uit de Romeinse periode en grachten en greppels daterend uit de Middeleeuwen.

1.1.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.
Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841

- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.
Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.
De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.1.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

1.2 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.
Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

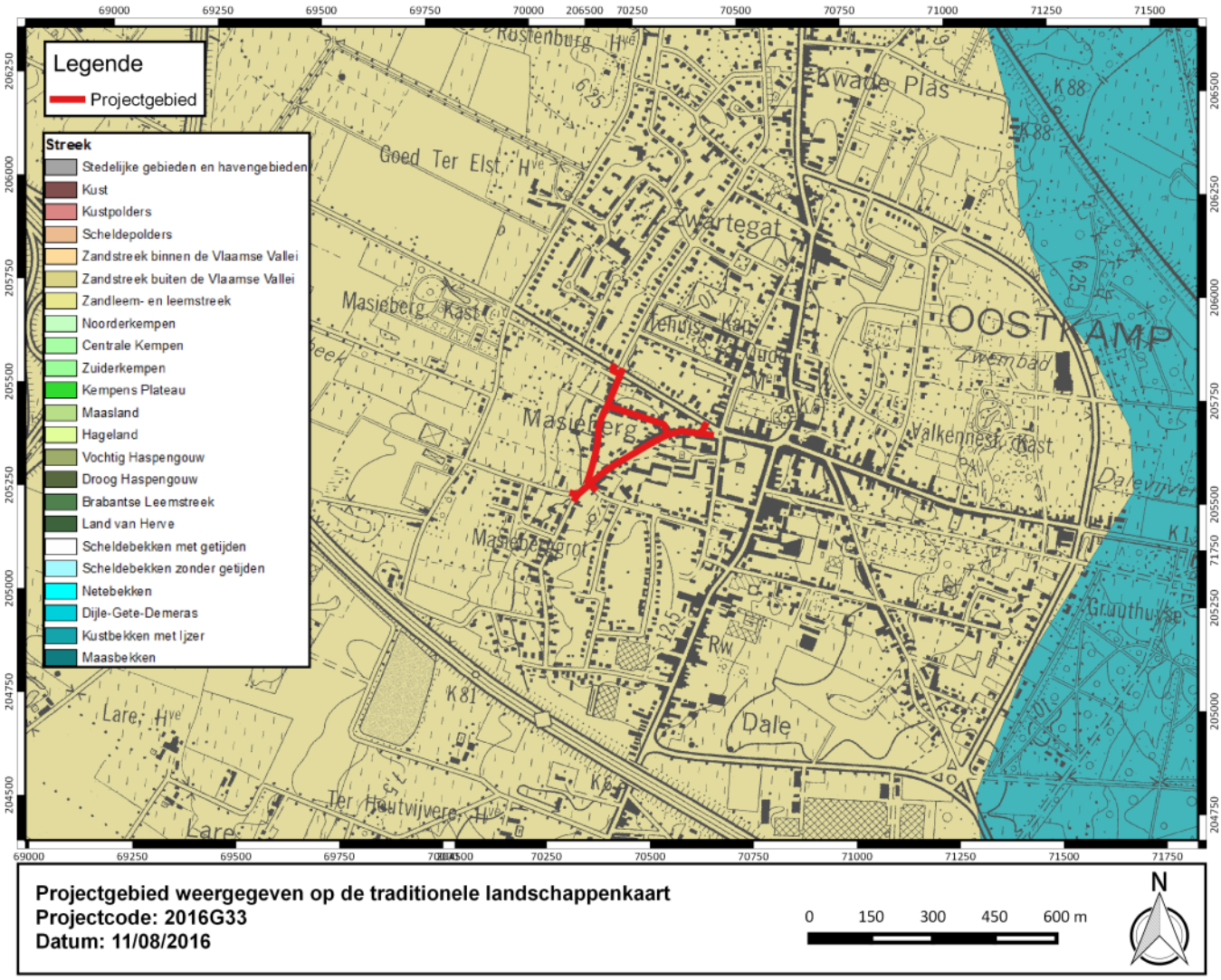
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	***Informatie***
Traditionele landschappenkaart	Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge)
Quartair	Type 3: Fluviatiele afzetting/eolische afzetting
Bodemtypes	OB
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Huidig gebruik en verstoringen	Wegenis, verhard
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte ca. 11 m TAW
Hydrografie	Bekken van de Brugse Polders (Kerkebeek) Rivieren: Listebeek, Fonteinbeek, Aan Verschelde

1.1.1.2 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied ligt in de Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei.

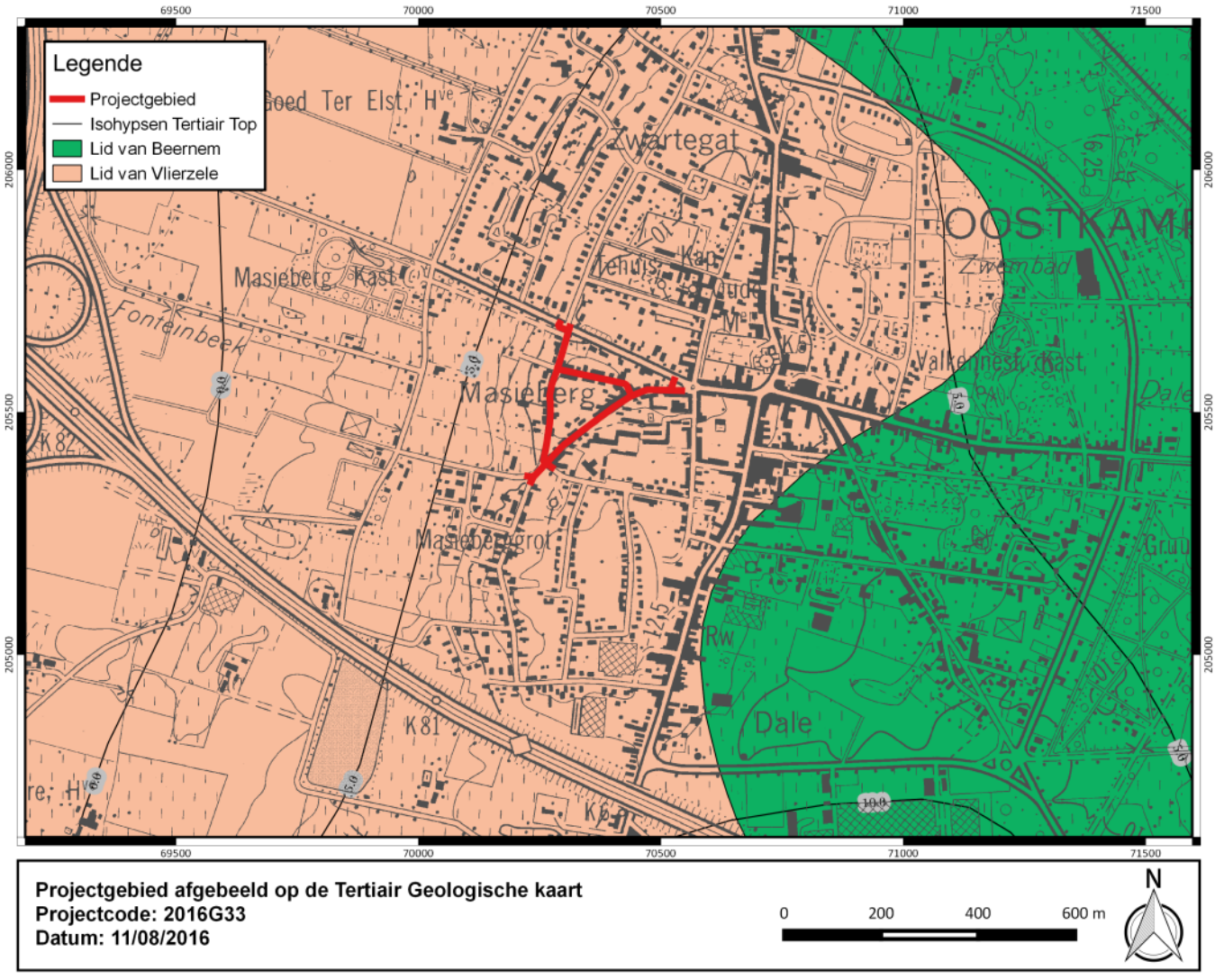

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

1.1.1.3 Geologie

1.2.1.1.1 Tertiair

De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiïge siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.
Het projectgebied bevindt zich volledig in het Lid van Vlierzele. Het is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiïg zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercallaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.[1]

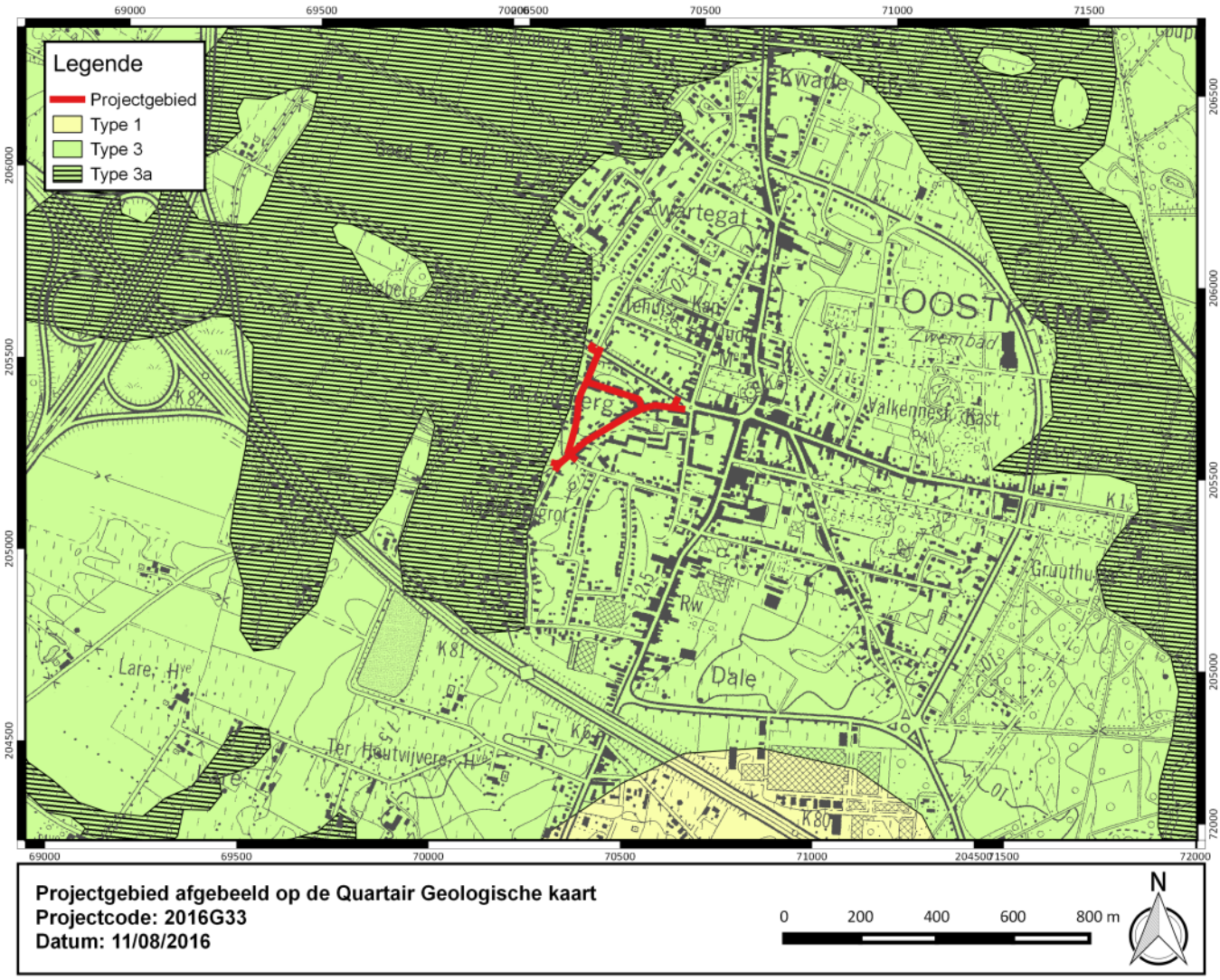

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

[1] JACOBS, *ET AL.*, 1993.

1.2.1.1.2 Quartair

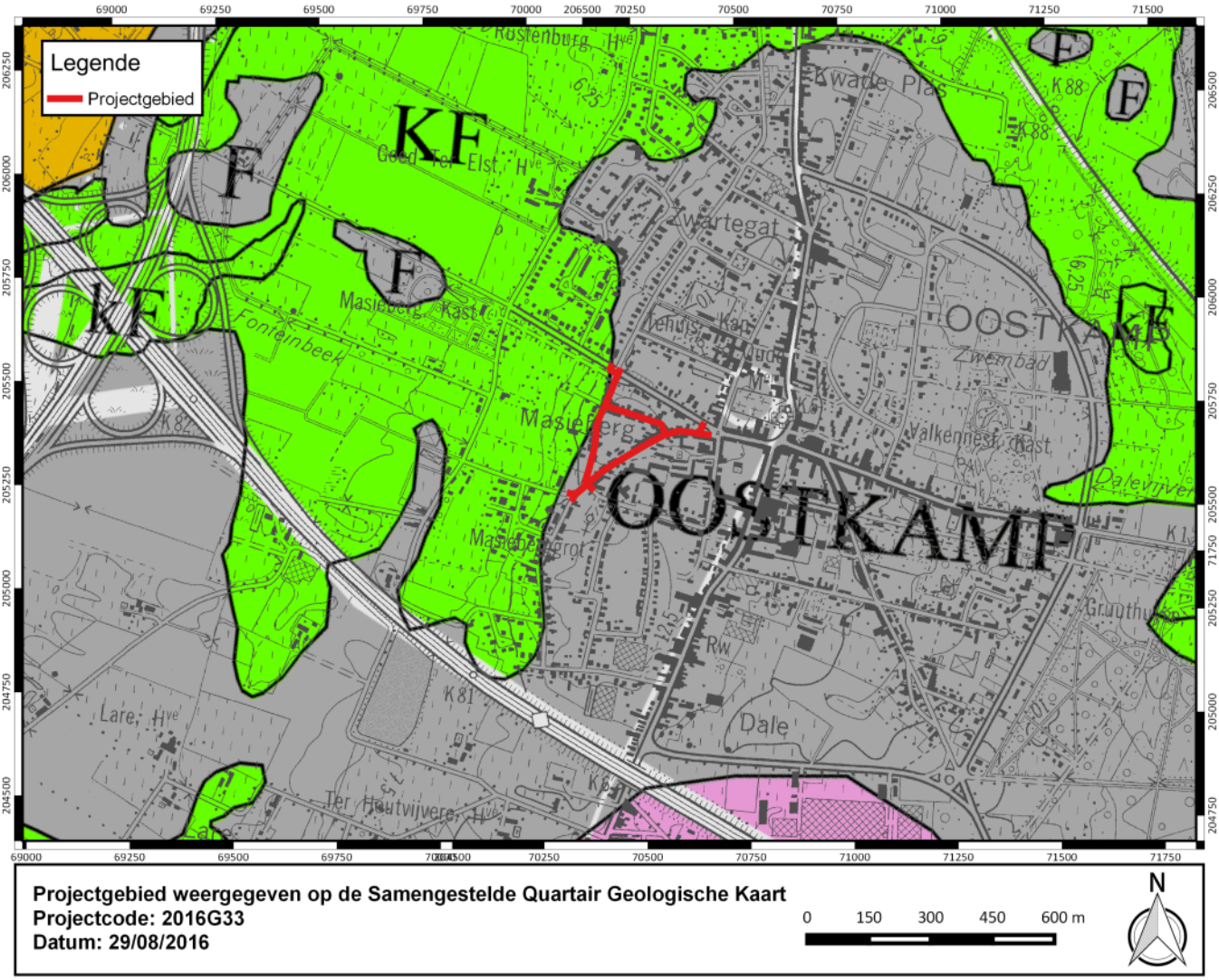
Wanneer gekeken wordt naar de Quartair Geologische Kaart, dan ligt het projectgebied in het **Type 3**. Dit Quartairprofieltype bestaat uit een fluviatiele afzetting van het Weichseliaan als basislaag. Daarboven komt eolische afzetting voor (zand tot silt) van het Weichseliaan tot mogelijks Vroeg-Holoceen met eventueel hellingsafzettingen. Deze eolische afzetting kan in sommige gevallen afwezig zijn.

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

De Samengestelde Quartair Geologische Kaart verteld hetzelfde verhaal als de meer recentere Quartair Geologische Kaart. Het projectgebied ligt hier in het gekarteerde type **F** wat staat voor Weichseliaan fluvioperiglaciaal faciës. Het is een overwegend zandige afzetting met kruisgelaagdheid en elkaar snijdende trogvormige sets die een opeenvolging van geulinsnijding en geulopvulling vertegenwoordigen als sedimentaire structuren. Dit is typisch voor een verwilderd rivierstelsel. Er kunnen tevens venige intercalaties of vegetatiehorizonten voorkomen. Een eolisch lithosoom komt lokaal ook voor. In ontsluitingen kunnen afzonderlijke niveau's worden onderscheiden door het voorkomen van cryogene secundaire sedimentaire structuren (ijswiggen, vorstwiggen, vorstspleten, cryoturbaties, druipstaarten, ketelvormige structuren).
Grindelementen (silex, kwarts, zandsteen), kleikeien, plantengruis, geremanieerde Quartaire en Tertiaire schelpen, Quartaire zoetwaterschelpjes en landslakken kunnen voorkomen als insluitsels.
Dit alles is afgezet door hoofdzakelijk verwilderde rivieren die onder periglaciale omstandigheden van de laatste ijstijd actief waren. Accumulatie van sedimenten wisselden af met plaatselijk en tijdelijke erosiefasen wat resulteerde in een residuele dalopvulling. De grofste sedimenten (grind) bevinden zich

overwegend aan de basis en worden als puinkegelsedimenten geïnterpreteerd, afgezet door verwilderde rivieren die reeds vroeg in het Weichseliaan uitmondden in de Vlaamse Vallei nadat deze bij een eerste fase van diepe insnijding onder gedaalde zeespiegel diep in de interglaciale sedimenten en in het Tertiair substraat ingesneden was.[2]

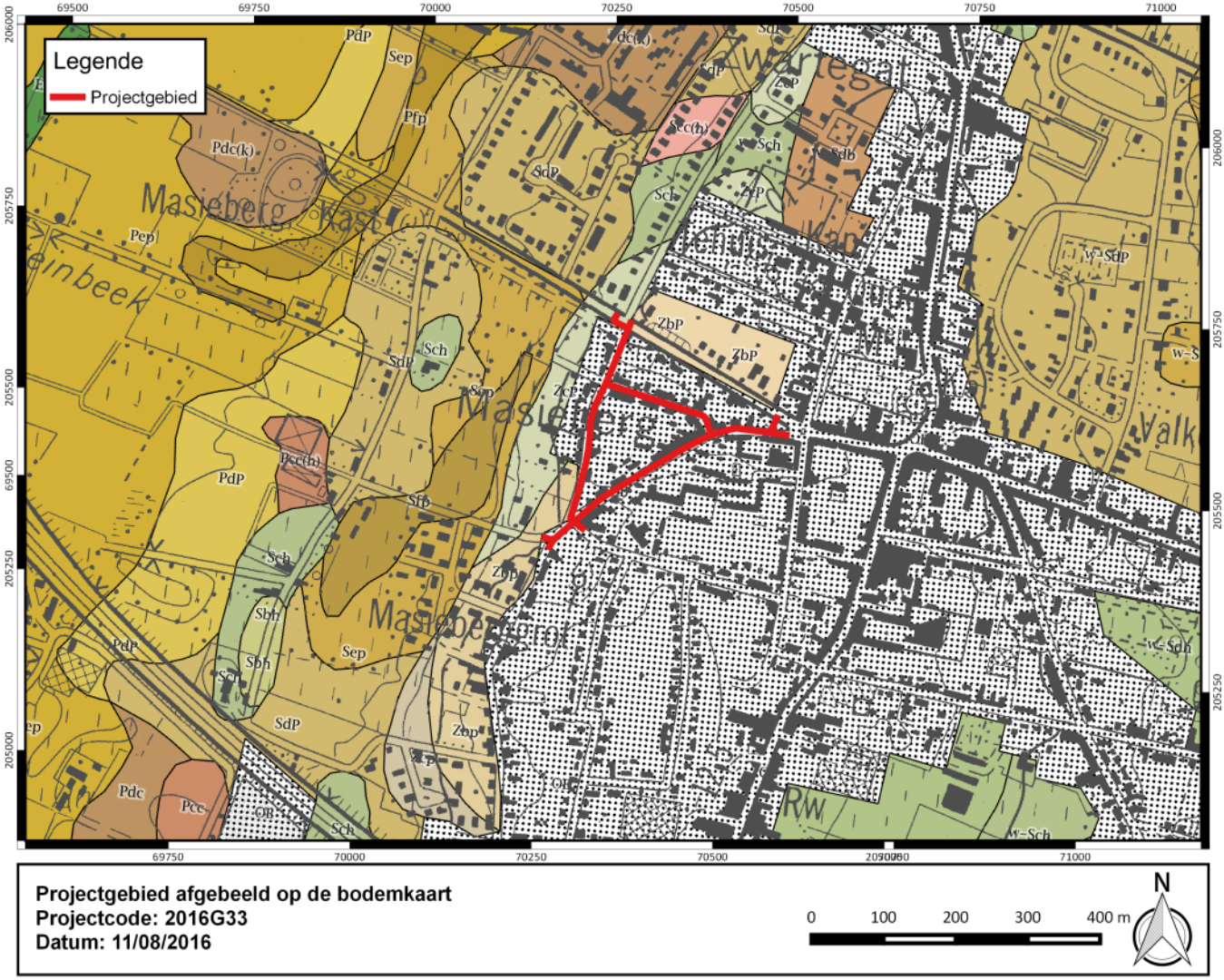
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Samengestelde Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

[2] De Moor & Van De Velde, 1994

1.1.1.4 Bodem

1.2.1.1.3 Bodemtypes

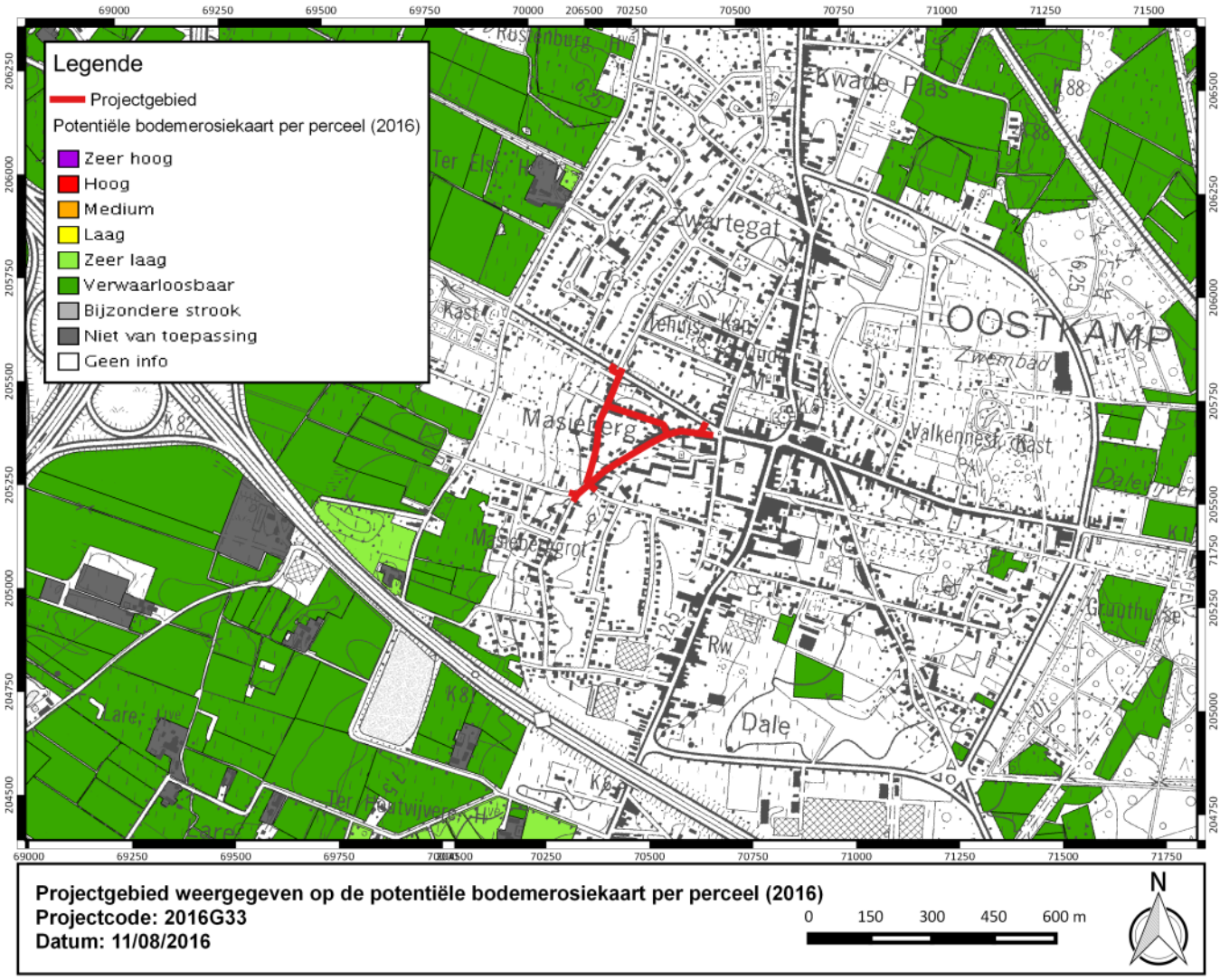
Het projectgebied ligt volledig in een kunstmatig bodemtype, het type **OB** wat staat voor kunstmatige bodem, bebouwd. Er is dus geen informatie omtrent de natuurlijk aanwezige bodem gezien deze dermate antropogeen is verstoord dat de natuurlijk aanwezige bodem niet meer te herkennen is.
Kijkende naar de bodemtypes net ten westen en ten noorden van het projectgebied dan zijn er voornamelijk droge tot matig droge zand- en lemig zandbodems zonder profiel aanwezig.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

1.2.1.1.5 Bodemerosie

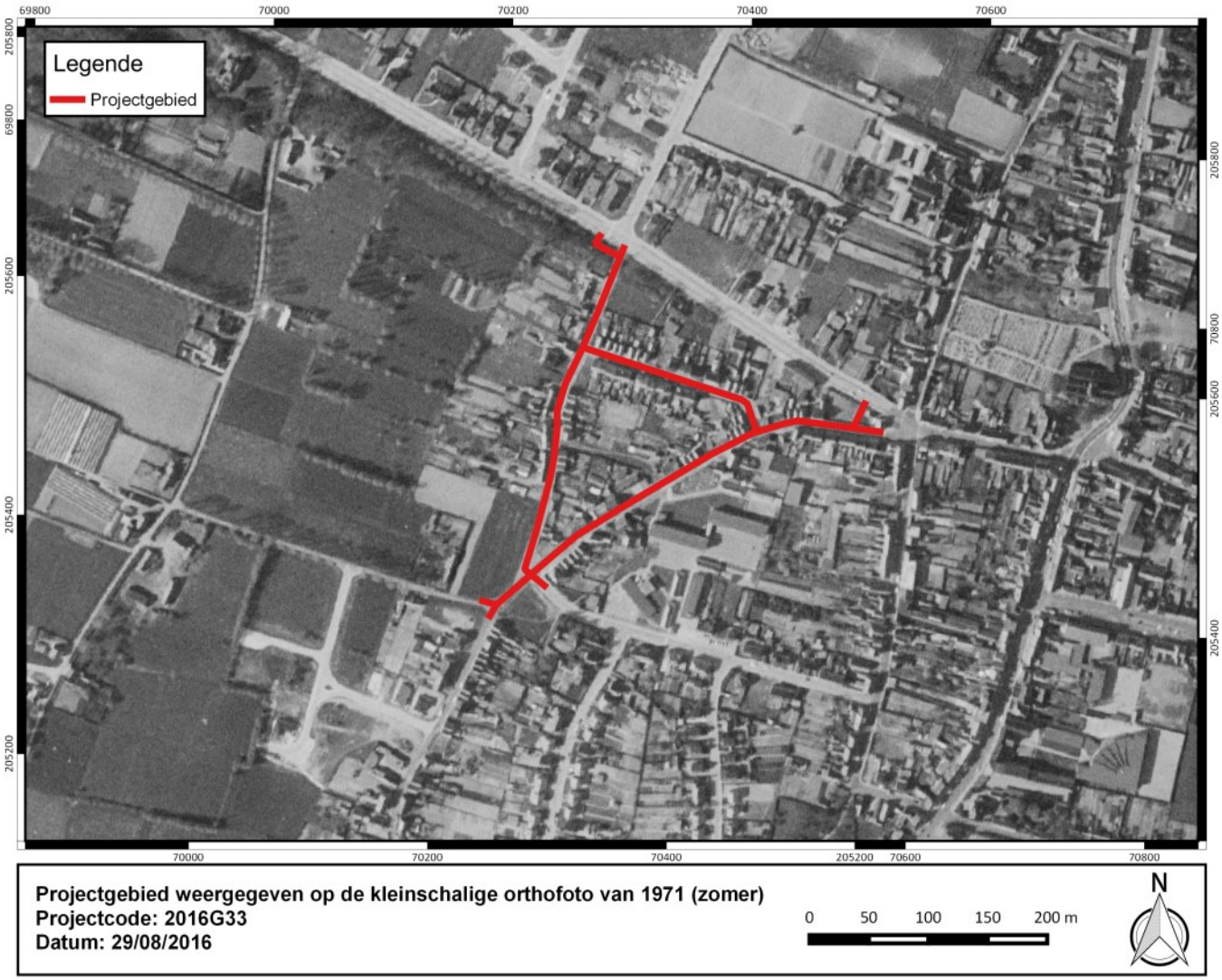
De potentiële bodemerosie is verwaarloosbaar bij het projectgebied. Dit is niet verwonderlijk gezien het afzettingsmilieu in het Quartair waarbij het projectgebied zich in een alluviale vlakte bevind van verwilderde rivieren. Uit het DHMV komt ook naar voor dat het projectgebied nagenoeg een vlak reliëf kent en de kans op erosie dus verwaarloosbaar is.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel (2016) (bron: Geopunt).

1.1.1.5 Huidige gebruik en verstoringen

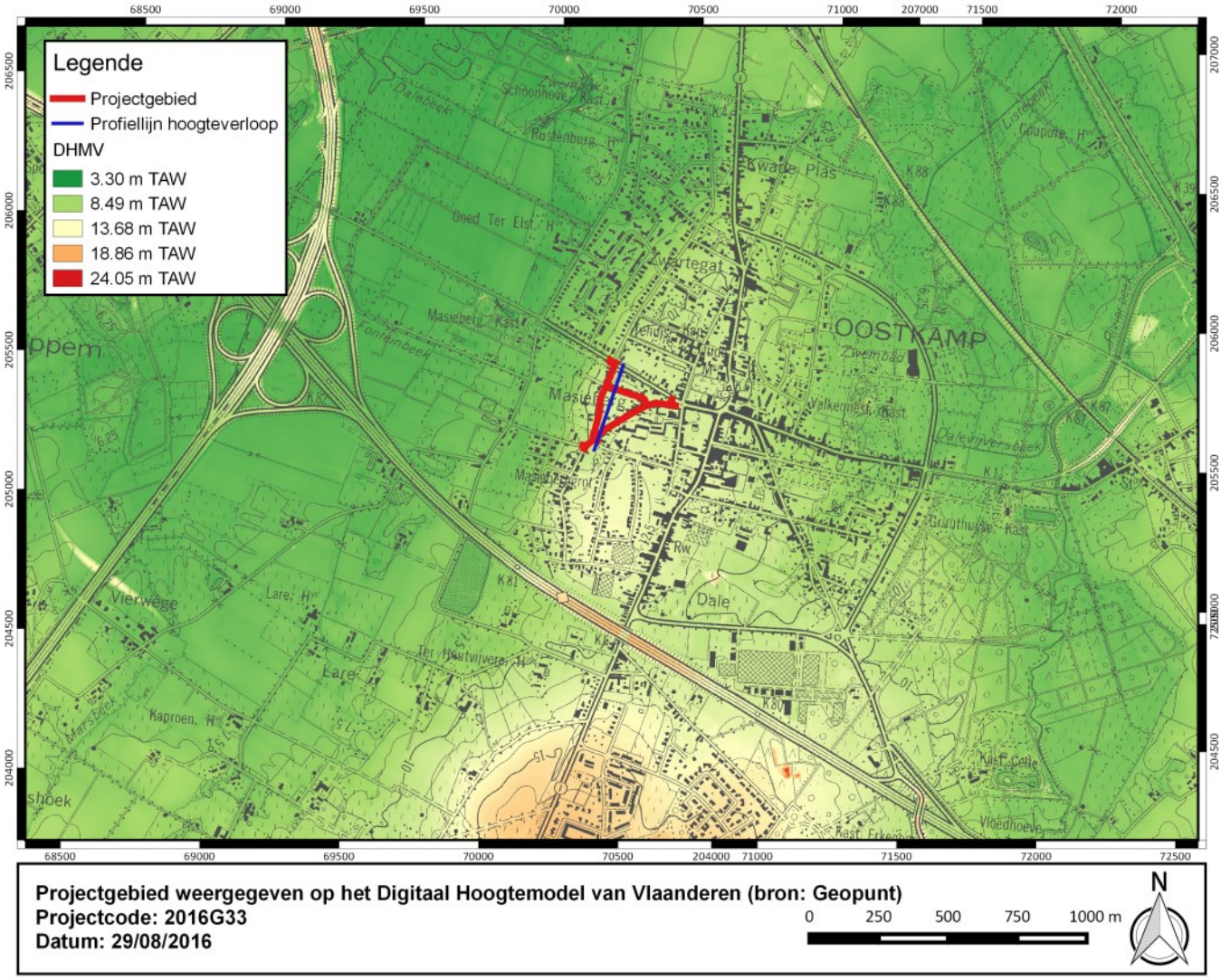
Al op de orthofoto van 1971 is te zien dat nagenoeg het over het volledige tracé van het projectgebied wegenis aanwezig is. Enkel in het noordelijkste deel, met de aftakking naar het westen, loopt een stuk over braakliggende grond.
Rekening houdend met de wijze waarop wegen worden aangelegd, kan er redelijkerwijs verondersteld worden dat een deel van de ondergrond lokaal reeds geroerd is.

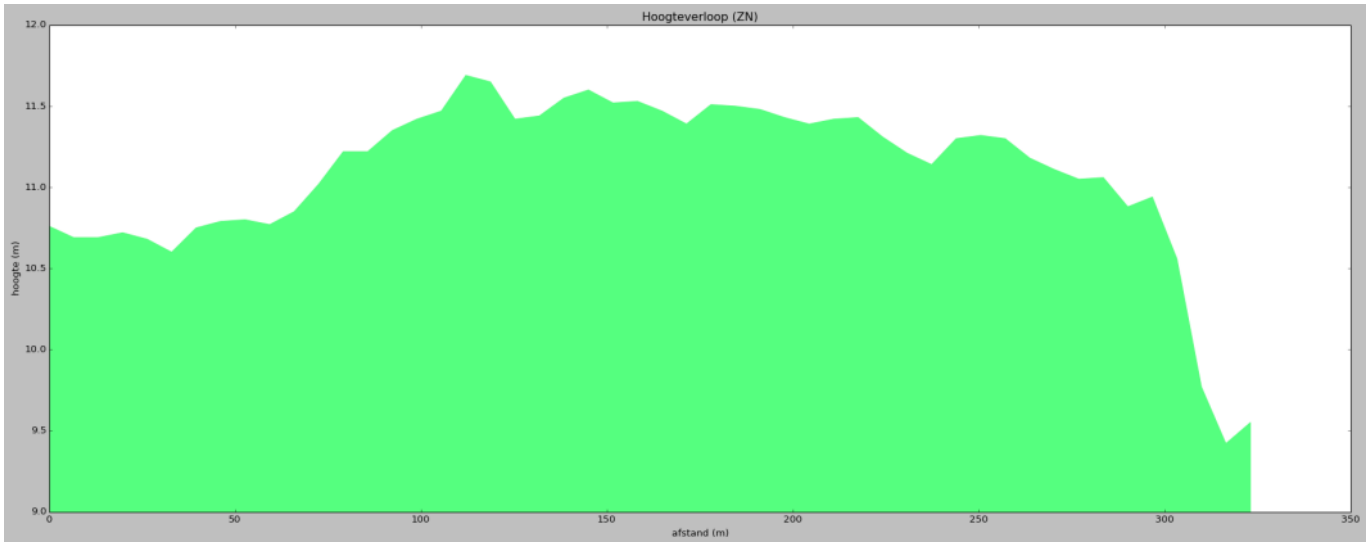
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de kleinschalige orthofoto van 1971 (zomer) (bron: Geopunt).

1.1.1.6 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

Het projectgebied ligt op een hoogte van ca. 11 m TAW en ligt iets hoger in het landschap. Het reliëf is nagenoeg vlak kijkende naar het hoogteverloop. Naar het zuiden toe, op ca. 2 km is een zandrug aanwezig die boven de 20 m TAW stijgt.

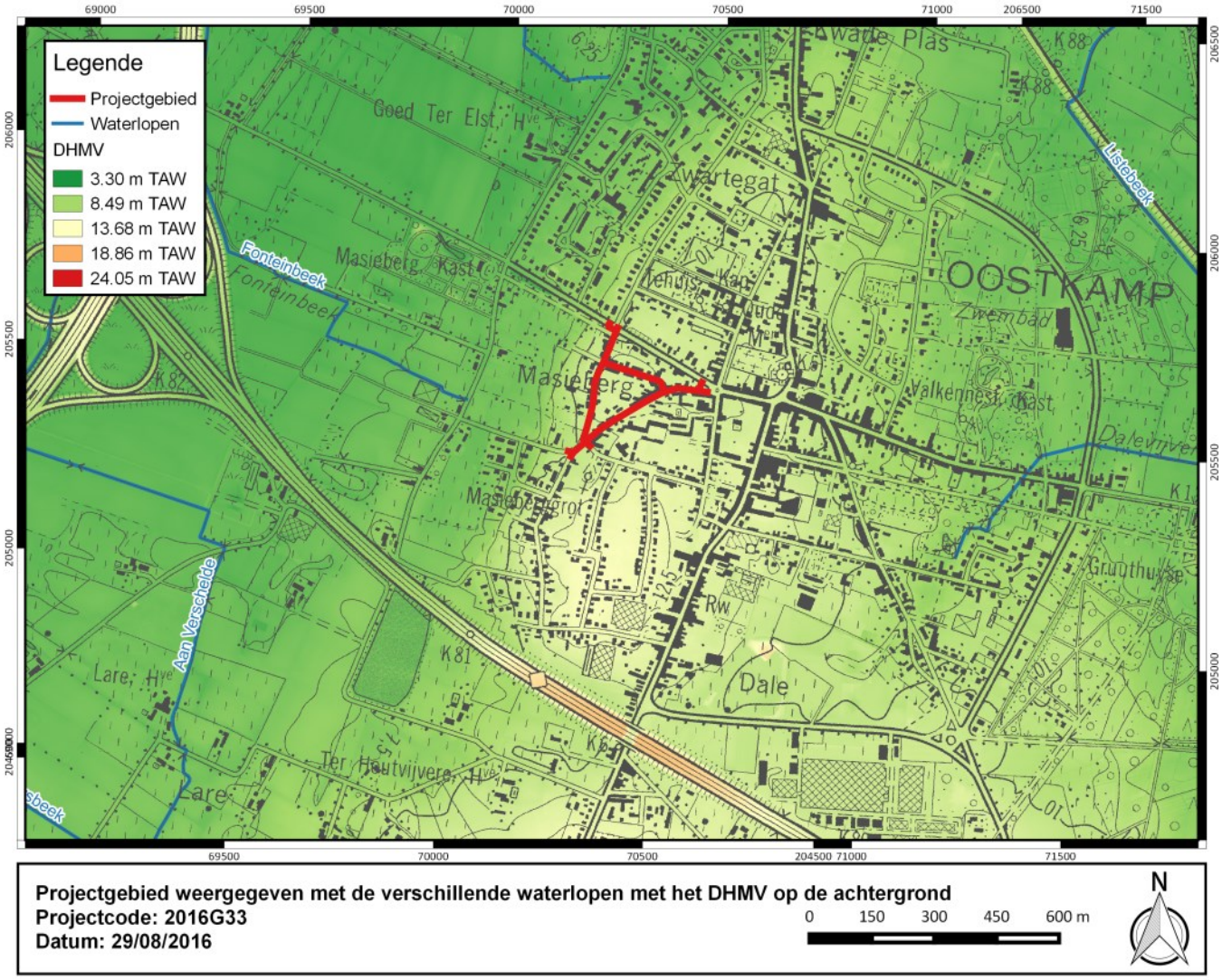
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 14: Hoogteverloop (van zuid naar noord) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.1.1.7 Hydrografie

Het projectgebied ligt in het Bekken van de Brugse polders en in het deelbekken Kerkebeek. Er zijn enkele waterlopen aanwezig nabij het projectgebied. In het oosten stroomt de Listebeek terwijl in het westen de Fonteinbeek en Aan Verschelde stroomt.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen met het DHMV op de achtergrond (bron Geopunt).

1.2.2 Gekende archeologische waarden

1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.2.2.1.1 Historische achtergrond

Over de vroegste tijden is eigenlijk nog weinig concreet geweten. Zowel opgravingen, vondsten bij terreinprospecties of analyse van luchtfoto's brachten in de regio van Oostkamp tal van archeologische sporen en structuren aan het licht. Hieruit blijkt dat een groot deel van Oostkamp sinds vele duizenden jaren door de mens wordt bezocht. De vondst van vuurstenen voorwerpen uit de Midden Steentijd (Mesolithicum) wijst op activiteiten van rondzwervende mensen, die leefden van onder meer vruchtenpluk, jacht en visvangst. Mogelijk vanaf het Late Neolithicum maar zeker in de Bronstijd (ca. 2.000-750 vóór Christus) en de IJzertijd (750-52 vóór Christus) werden grote delen van het landschap ontgonnen en omgezet naar landbouwgronden. Zo zijn voor Oostkamp verschillende sporen gekend van (verdwenen) grafheuvels en kleinschalige boerderijen (bvb. opgravingen Zwart Gat).
Dit is evenwel slechts het topje van de ijsberg. Hoewel er vele aanwijzingen zijn dat Oostkamp gelegen is in een archeologisch bijzonder waardevol gebied, gebeurde er tot nog toe relatief weinig onderzoek, waardoor de bodem nog heel wat van zijn geheimen verbergt.[3]

<u>10de-11de eeuw</u>

Een eerste vermelding van de heerlijkheid Orscamp ("Ecclesia Oorscamp") komt voor in een document van 1080 waarin de stichtingsakte van het Brugse kapittel van Sint-Donaas van het jaar 961 wordt vermeld. Die stichtingsakte somt een aantal kerken rond Brugge op waaronder die van de parochie "Orscamp". De kerk van Oostkamp zou in 961 aan het Brugse kapittel zijn geschonken.
In de loop van de tijd komen volgende schrijfwijzen voor Oorscamp (961 en 1242), Orscamps (1110) en Oorscamp (1324). De meest aannemelijke verklaring voor de naam is de betekenis als paardenkamp, afgeleid van "horse"/"orse". Andere verklaringen zijn dat de gemeentenaam afkomstig is van berenkamp of van een persoonsnaam (nederzetting van "Ors").
Vijf van de dertig heerlijkheden van het Brugse Vrije strekten zich gedeeltelijk uit op het huidige grondgebied van Oostkamp met name Erkegem, Buskensambacht, Oostkamp en Ro(o)de-Nieuwenhove, en De Walschen. Erkegem strekte zich o.m. uit ter hoogte van het nog bestaande gehucht van Oostkamp en een stuk in Zwevezele (Wingene). Het Buskensambacht strekte zich uit in de zuidwestelijke hoek van Oostkamp (Laere, Kaleshoek en Kuipen). De heerlijkheid Roden-Nieuwenhove situeerde zich tussen de Waterstraat en de Kortrijksestraat, tussen de Wilgenbroeken en Steenbrugge, en was deels afhankelijk van de Burg van Brugge en deels van Dendermonde. Heerlijkheid De Walschen was op grondgebied Beernem gelegen maar strekte zich uit tot op het gehucht Moerbrugge.
De oudste vermeldingen van een kerkgebouw te Oostkamp dateren van de 10de-11de eeuw (cf. Gemeenteplein z.nr.). Een eerste vermelding van de kerk, vermoedelijk een zaalkerkje, wordt enerzijds vermeld in een oorkonde van graaf Robrecht I de Fries van Vlaanderen, gedateerd 31 oktober 1089 en anderzijds in een oorkonde van Radbod II, bisschop van Doornik, gedateerd 28 december 1089. Beide vermeldingen verwijzen naar de stichtingsoorkonde van de kerk ("Ecclesia Oorscamp") in 961.[4]

<u>12de-15de eeuw</u>

Na de moord op Karel de Goede in 1127 in Brugge ontstaat, omdat hij geen erfgenamen achterlaat, een gevecht om het Vlaamse grondgebied. De Franse koning stuurt Willem van Normandië naar onze streek maar de steden Brugge en Gent verkiezen Diederik van den Elzas als hun heer. Op 13 mei 1128 steekt

[3] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[4] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).

Willem van Normandië, die op terugtocht is na zijn overwinning tegen Diederik, de kerk van Oostkamp in brand. De schout (of burgemeester) van Oostkamp, een aanhanger van Diederik, moest zo worden gestraft.
De eerste vermelding van het kasteel van Gruuthuse (cf. Stationsstraat nr. 196) dateert van 1128 en kadert in de strijd om de opvolging van de vermoorde graaf Karel de Goede. Deze strijd speelt zich af tussen Willem Clito van Normandië en Diederik van den Elzas. Omdat de kasteelschout van het kasteel van Oostkamp een aanhanger is van Diederik, wordt het kasteel door graaf Willem Clito belegerd van 4 tot 9 juli 1128. Het relaas van de strijd, neergeschreven door de Brugse geschiedschrijver Galbertus van Brugge, beschrijft de Rivierbeek, de grachten en versterkingen van het kasteel. Tijdens graafwerken in de 19de eeuw voor de aanleg van de parkvijver werden wapens en vechtuitrustingen teruggevonden, die wellicht dateren van deze belegering. Circa 1200 krijgen de heren van Gruuthuse het gruutrecht van graaf Boudewijn IX toegekend, wat inhoudt dat de Gruuthuses het monopolie bezitten op de verkoop van gruit aan de brouwers. Later houdt dat gruutrecht ook in dat zij belasting mogen heffen op het gebrouwen bier zelf. Daarmee weten de Gruuthuses rijkdom, status en invloed te verwerven.[5]

In 1175 wordt een zeer eenvoudige romaanse, veldstenen basilikale kruiskerk gebouwd, gewijd aan de Heilige Sint-Pieters-in-de-banden, waarvan vandaag een begin 20ste-eeuwse reconstructie van de toren is bewaard (cf. Gemeenteplein z. nr.). De parochie ressorteert in die periode onder het bisdom Doornik.
In de loop van de 13de en 14de eeuw onderneemt Brugge verschillende pogingen om de verzanding van de Zwingeul tegen te gaan en de verbinding met de zee te vrijwaren. Reeds in 1290 bestaan vaste plannen om een vaarverbinding van Brugge naar Gent te realiseren. Hiervoor wil men de Zuidleie (Brugse Leie), een meanderende beek komende van Hansbeke en die via Moerbrugge-Brugge-Damme in het Zwin uitmondt, uitdiepen en uitgraven. In 1325 proberen de Bruggelingen een verbreding en uitdieping van de Zuidleie tussen het Lappersfort en Moerbrugge van graaf Louis de Crécy af te dwingen, maar hun pogingen mislukken. In 1330 verleent graaf de Crécy een charter voor de werken aan het kanaal Deinze-Brugge via Sint-Joris-ten-Distel (Beernem). Het kanaal wordt in het charter van 1330 de Nieuwe Leie genoemd. In 1332 is Brugge reeds bezig met het graven en het kanaliseren van de Zuidleie. De werken tussen het Lappersfort-Moerbrugge vorderen in 1335 echter slechts heel traag. Tussen 1335 en 1365 liggen de werken aan de verbreding en uitdieping van de Nieuwe Leie zelfs volledig stil; dit o.m. door de Honderdjarige Oorlog tussen Frankrijk en Engeland (1337-1453). Dat het kanaal ook de handelsbetrekkingen voor Brugge - ten nadele van Gent - zou verbeteren (zo zou door de verbinding van de Brugse met de Gentse Leie de graantoevoer van Artesië en Picardië naar Brugge in plaats van naar Gent kunnen komen), stoot echter op hevig verzet bij de Gentenaren en mondt op 3 mei 1382 uit in de Slag op het Beverhoutsveld. Een groot volksleger van Gentenaren trekt onder leiding van Jacob van Artevelde naar Brugge. De Bruggelingen worden teruggedreven en graaf Lodewijk van Male moet vluchten naar Rijsel. Gevolg o.m. het afschaffen van de eertijds daar gelegen parochie en het voegen van de parochianen bij Oostkamp en Oedelem. [6]

Uiteindelijk zou het nog tot in de 17de eeuw duren vóór het kanaal Gent-Brugge wordt gegraven.
De hoeve "Ter Elst" wordt voor het eerst vermeld in 1237 (cf. Boudewijnlaan nr. 27), wanneer Thomas van Vlaanderen en zijn echtgenote Joanna het goed aan het Brugse Sint-Janshospitaal schenken. De eerste vermelding van "Ten Pense", thans de hoeve "Joyeuse Pensée" (cf. Warandestraat nr. 1), dateert van 1355. [7]
De oudste vermelding betreffende het kasteel "Nieuwburg" dateert van 1300: het domein draagt op dat ogenblik de naam "Weitshof" (cf. Nieuwburgstraat nr. 2). Naar verluidt wordt in 1428 op het domein een

[5] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[6] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[7] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).

buitenverblijf gebouwd voor de familie Adornes, een handelaarsfamilie afkomstig uit het Italiaanse Genua.[8]
Ridder Jan Wittoen (ook Jan Winteyn genoemd), was in 1417 heer van de heerlijkheid Orscamp en burgemeester van het Vrije. In november 1433 kent Jan Wittoen moeilijkheden want een poorter van de stad Gent, Henri van de Camere, doet hem een proces aan omdat die beweert dat enkele percelen uit de heerlijkheid Orscamp aan hem toebehoren. De zaak wordt echter door vijf schepenen van Brugge beoordeeld, in het voordeel van Jan Wittoen. In 1454 verkopen ridder Jan Wittoen en zijn echtgenote Ligarde de heerlijkheid Orscamp aan ridder Lodewijk van Brugge. Beide ridders krijgen hiervoor de goedkeuring van hun leenheer, hertog Filips de Goede. Het kasteel is de zetel van de heerlijkheid Orscamp, die in die periode uit 700 gemeten land, bos, meer en veld bestaat en een vierschaar met zeven schepenen bezit waarvan vier benoemd door de graaf en drie door de heer van Oostkamp, een aman, een krikhouder en een klerk. Lodewijk van Brugge wordt vanaf dan dus heer van Gruuthuse.
De benaming "Blauw Kasteel" duikt volgens De Flou voor het eerst in de archieven op in 1435, als eigendom van Alard de Saint-Martin (cf. Ravenbosstraat nr. 10). Voordien is er enkel sprake van "Beverhoutshof".
In 1471 vaardigt de graaf van Vlaanderen, Karel de Stoute, een mandement uit waarin hij de parochies rondom de Zuidleie, dat toen gezien werd als de waterbron voor Brugge, verplicht hun waterlopen te reinigen. Aangezien de parochies dit bevel negeren, ijvert ook Lodewijk van Gruuthuse, heer van Oostkamp, in 1473 om de sloten en beken te reinigen. Voor het eerst wordt ook het voorstel gedaan om de Rivierbeek te gebruiken als verbinding tussen de Brugse en Kortrijkse Leie om zo verdere moeilijkheden met Gent uit de weg te gaan.

16de eeuw

Eén van de oudste vermeldingen van de "Hommelbroekhoeve" (cf. Beverhoutstraat nr. 33) dateert van 1539.
In 1559 kondigt paus Paulus IV de oprichting aan van veertien nieuwe bisdommen in de Nederlanden. Brugge werd ingesteld als bisdom en bestaat uit negen decanaten. Eén van die decanaten is Torhout, waarin Oostkamp een parochie is.
Reeds in de 16de eeuw worden de vierscharen van de verschillende heerlijkheden te Oostkamp verenigd; ze zetelen vanaf dan in Brugge. De heerlijkheid Erkegem wordt in 1574 vermeld in de costuymen van het Brugse Vrije, in die periode bestaat reeds een kasteel van Erkegem op een niet gekende locatie (cf. Hertsbergsestraat nrs. 2-4).
Op de Grote Kaart van het Brugse Vrije van Pieter Pourbus (1561-1571), gekopieerd door Pieter Claeissens (1601), worden volgende hoeven al weergegeven: de "Joyeuse Pensée" (cf. Warandestraat nr. 1), hoeve "Rietdam" (cf. Wilgenbroekstraat nr. 56), hoeve "Ter Elst" (cf. Boudewijnlaan nr. 27) en hoeve "Ter Ede" (cf. Edestraat nr. 2). Verder komen ook het kasteel "Gruuthuse" (cf. Stationsstraat nr. 196), het kasteel "Nieuwburg" met de kasteelhoeve (cf. Nieuwburgstraat nr. 2, 6), de kerk van Oostkamp (cf. Sint-Pietersplein z.nr.), de molen van Moerbrugge (cf. Patersonstraat), de molen Den Daele (cf. Molenstraat, Molenwalstraat) al voor op de kaart. Daarnaast worden ook de Zuidleie en de grote historische verbindingswegen: Legweg-Oedelemsestraat-Beernemsestraat, Kortrijkse Kalsijde, Wilgenbroekstraat-Boudewijnlaan-Fabiolalaan en Vliegweg-Kuipenstraat, Stationsstraat-Patersonstraat, Papenvijversstraat-Hazelaarstraat-Bornebeekstraat, Stuivenbergstraat, Kapellestraat-Hertsbergsestraat. Daarnaast Waterstraat, Edestraat afgebeeld.
Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) krijgt de streek rond Oostkamp het hard te verduren. Zo worden in 1578 de Sint-Pieterskerk (cf. Gemeenteplein z.nr.), het voormalige gemeentehuis Het Schaeck (cf. Brugsestraat nr. 2) en vele gewone huizen verwoest of geplunderd. In 1582 ondergaat het eerste kasteel "Nieuwburg" (cf. Nieuwburgstraat nr. 2) hetzelfde lot.

[8] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).

Diepgaand onderzoek naar aanleiding van de grondige restauratie van het geheel in het begin van de 21ste eeuw situeert de bouw van het "Blauw Kasteel" (cf. Ravenbosstraat nr. 10) in het begin van de 16de eeuw. Het domein is op dat ogenblik eigendom van de familie Lauwereins. Ook de site van de hoeve "Ter Ede" (cf. Edestraat nr. 2) klimt minstens op tot de tweede helft van de 16de eeuw. Het huidige gebouwenbestand dateert echter van de 19de eeuw en zijn sindsdien vrij zwaar verbouwd en aangepast.

17de eeuw

In 1612 geven de aartshertogen Albrecht en Isabella de toestemming om een bijzondere belasting te heffen om de deels vernielde Sint-Pieterskerk te kunnen herstellen. Zo wordt o.m. de toren in de 17de eeuw hersteld. Ondanks de recente herstellingswerken, dreigt circa 1623-1624 de vieringtoren in te vallen. Van de achthoekige, veldstenen toren worden vijf zijden herbouwd met baksteen. Daarbij worden aan die vijf zijden de oorspronkelijke, romaanse galmgaten vervangen door gotische, spitsbogige galmgaten. Vermoedelijk zijn die werken echter snel uitgevoerd want al in 1626 wordt bij de Gentenaar Jacques van Laerbeke een nieuwe klok besteld.
De laatste afstammeling van de familie van Gruuthuse is Catharina van Brugge, die zich echter door financiële moeilijkheden genoodzaakt ziet het domein te verkopen. Het wordt aangekocht door Cornelius Bertholf, die de heerlijkheid in 1616 verkoopt aan Conrad Schetz (1553-1632). Deze is o.m. baron van Hoboken en heer van Hingene en neemt in 1617, nadat hij geadopteerd wordt door zijn tante Barbe d'Ursel, de naam en het wapen d'Ursel over. Sindsdien is het Oostkampse domein d'Ursel steeds geërfd door rechtstreekse afstammelingen.
Onder druk van de blokkade van de Westerschelde door de Nederlanders in het begin van de 17de eeuw wordt het idee voor een kanaal tussen Gent en Brugge hernomen. In 1613 geeft gouverneur Alexander Farneze de toestemming aan de Staten van Vlaanderen tot het graven van de vaart Brugge-Gent in de bedding van de Zuidleie. De Vlaamse steden Brugge, Gent en Oostende komen tot een eensgezindheid en het nodige land wordt onteigend en vergoed. De bestaande waterlopen - de Zuidleie of Brugse Reie tussen Brugge en Beernem, en de Hoge Kale tussen Sint-Joris-ten-Distel en Gent - worden met elkaar verbonden.[9]

In 1621 wordt de vaart Brugge-Gent geopend: de dijken tussen de verschillende stroken of onderaannemingen van het delven van de vaart, worden doorgestoken. Daardoor wordt de vaart op zijn volle lengte bevaarbaar tussen Brugge en Gent en komt er een einde aan de 300-jarige strijd tussen Brugge en Gent om een deel van het water van de Leie naar Brugge te mogen afleiden om het zeekanaal van Brugge te kunnen bevoorraden. Het kanaal was zeer kronkelend, vooral tussen Brugge en Aalter. Voor het graven van het kanaal moesten hoge zandruggen doorgraven worden, waardoor het kanaal nu diep in het landschap verzonken ligt. Vanaf 1623 wordt een trekschuit (de zogenaamde barge) getrokken door paarden op de jaagpaden ingelegd als verbindingsdienst tussen Brugge en Gent.
Een groot gevolg voor Oostkamp was dat het gehucht Moerbrugge bijna volledig van Oostkamp wordt afgesneden.[10]
Op het grondgebied Oostkamp zijn enkele hoeves bewaard gebleven die teruggaan tot de 17de eeuw. De hoeve "'t Lange Water" is volgens de literatuur gebouwd in 1632 en herbouwd in de 18de eeuw (cf. Hertsbergsestraat nr. 52). De hoeve "Rustenburgh" was eertijds een imposante hoeve opklimmend tot 1650-1651, maar werd echter de jaren 1980 vrij ingrijpend verbouwd (cf. Boudewijnlaan nr. 72). De hoeve de "Grote Linde" gaat terug tot 1656 cf. aanduiding op de figuratieve kaart van een hofstede van 1656 (cf. Beernemsestraat nr. 27). Ook het huidige gebouwenbestand van de hoeve "Ter Elst" (cf. Boudewijnlaan nr. 27) gaat terug tot de 17de eeuw (17de-eeuws boerenhuis, 18de-eeuwse schuur en

[9] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[10] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).

stallen, 19de-eeuws wagenkot). Hetzelfde geldt voor de hoeve "Joyeuse Pensée" (cf. Warandestraat nr. 1) en de hoeve "De Laere", waarvan de westelijke schuur met zekerheid teruggaat tot de 17de eeuw; terwijl het woonhuis, de stallingen en de tweede schuur dateren uit de 19de eeuw (cf. Larestraat nr. 74). Reeds in de tweede helft van de 17de eeuw wordt op de locatie van het huidige kasteel "Macieberg" een buitengoed vermeld, eigendom van François Lampereel (cf. Fabiolalaan nr. 1).[11]

18de eeuw

Na de Spaanse Successieoorlog (1702-1713), onder Oostenrijks Bewind, kent Oostkamp een periode van relatieve rust en vooruitgang, gekenmerkt door demografische expansie, economische ontsluiting en de uitbreiding van het wegennet.
In 1735 start men met de aanleg van de kalsijde Brugge-Kortrijk, beginnende vanaf de Katelijnepoort in Brugge. Deze weg zal lange tijd de enige verharde weg zijn die de gemeente Oostkamp doorkruist. In 1738 is het gedeelte van de kalsijde tussen de poorten van de stad Brugge en de brug van Steenbrugge uitgevoerd: het College richt een verzoekschrift aan de overheid met de vraag de kalsijde door te trekken tot Kortrijk, aangezien deze weg onberijdbaar is en de aanvoer van hout en andere koopwaar uit het Kortrijkse belangrijk is. In 1748 wordt een afrekening gemaakt voor de bedding en het vervoeren van de kasseistenen voor de aanleg van de weg. Bij octrooi van Maria-Theresia van 30 september 1750 wordt de breedte van de kasseiweg van drie op vijf roeden gebracht, waardoor er meer onteigeningen en schattingen van vruchten zijn. In 1740 en 1752 worden ook, verbredings- en verdiepingswerken gesignaleerd aan het kanaal Gent-Brugge.[12]
Algemeen bestaat tijdens de 18de eeuw vanwege de hertogelijke familie d'Ursel weinig belangstelling voor het kasteel in Oostkamp (cf. kasteel "Gruuthuse", Stationsstraat nr. 196). De hoofdresidenties zijn duidelijk het kasteel in Hingene (bij Antwerpen) en het hôtel aan de Houtmarkt in Brussel. Het kasteel te Oostkamp wordt enkel gebruikt als buitenverblijf en tijdens het jachtseizoen. Het kasteel en de aangrenzende percelen worden zelfs verhuurd.[13]

Vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vaardigt de Oostenrijkse regering een gunstige belastingsregel uit, waardoor veel veldgebieden (cf. Algemene geschiedenis van de veldontginningsgebieden) op de meest vruchtbare plaatsen op korte termijn worden omgezet in landbouwgronden en in bossen op de armere gronden, in functie van de houtproductie. Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van Graaf de Ferraris (1770-1778), is Oostkamp vrij rijk aan bossen in vergelijking met de naastgelegen, heiderijke gemeentes. Het wordt op de kaart centraal gedomineerd door het uitgestrekte Warandebos, dat het jachtdomein is bij het kasteel van "Gruuthuse" (cf. Stationsstraat nr. 196). Voorts wordt ook het balanderbos aangeduid dat volgens De Flou voor het eerst wordt vermeld in 1743. Ook het latere domein van kasteel "Breidels" (cf. De Breidels nr. 1) is al volledig bebost. Daarnaast toont de Ferrariskaart nog enkele kleinere veldgebiedjes zoals ter hoogte van het Kampveld. Het in productie nemen van woeste gronden zal ook door de opeenvolgende machthebbers (Fransen, Hollanders en Belgen) aangemoedigd worden via positieve belastingsmaatregelen.
Algemeen wordt de gemeentekern op de Kabinetskaart gekenmerkt door een concentratie van bebouwing aan de Brugsestraat, de Stationsstraat, de Kortrijksestraat en de Walstraat. Ook de Maciebergstraat, de later Majoor Woodstraat en het Arentsplein zijn weergegeven. Verscheidene kastelen en hoeves worden aangeduid, o.m. kasteel "Gruythuyse" (cf. Stationsstraat nr. 196) en het kasteel "Nieuwenbourg" (cf. Nieuwburgstraat nr. 2), hoeve "Reydam" (cf. Wilgenbroekstraat nr. 56), hoeve "Liberstede" (cf. Legeweg nr. 196), de "Lange puype" (cf. Legeweg), hoeve "De Lare" (cf. Larestraat nr. 74) en "'t Schotsgoed". De hoeve "Het Groene", aangeduid als de "Groene hofstede" op

[11] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[12] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[13] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).

de Ferrariskaart, klimt eveneens op tot de 18de eeuw (cf. Vliegweg nr. 20). De 17de-eeuwse hoeve "'t Lange Water" werd herbouwd in de 18de eeuw (cf. Hertsbergsestraat nr. 52) en de "Kampveldhoeve" dateert deels van het einde van de 18de eeuw (cf. Kampveldstraat nrs. 22-24). De voormalige herberg "Den Daele" wordt op de Ferrariskaart aangeduid als de hoeve "Den Daele" (cf. Kortrijksestraat nr. 149).
In herberg "Den Daele" bevond zich eertijds de vierschaar van de heerlijkheid Buskensambacht, die een ondergeschikte heerlijkheid was van Het Houtsche. Ter hoogte van deze herberg zou dan ook een schandpaal gestaan hebben. De hofstede of buitenhuis "Nieuwhof" of "Buijthuijs", die teruggaat tot de 18de eeuw (cf. Waterstraat nrs. 29-31), was voorheen gelegen in de heerlijkheid Nieuwenhove en eigendom van Philippe de Stappens-Veranneman († 1788), heer van Rode-Nieuwenhove. Van deze heerlijkheid is de schandpaal nog bewaard gebleven aan de Waterstraat vlakbij het voormalige schepenhuis van Nieuwenhove (cf. Waterstraat nr. 42). Op het Gemeenteplein bevindt zich een replica van deze schandpaal (cf. Gemeenteplein z.nr.).
In 1754 wordt * kasteel "Schoonhove" (cf. Boudewijnlaan nr. 85) gebouwd in opdracht van de familie Rotsaert de Hertaing. Het betreft een vrij sobere classicistische woning die in de loop van de 19de eeuw door de toevoeging van torens meer prestige zal verkrijgen. Bij het kasteel wordt eveneens een boerderij opgetrokken (cf. Wilgenbroekstraat nrs. 74-76).[14]
Met de Franse revolutie op het einde van de 18de eeuw komt een einde aan het feodale systeem. Vanaf 1 oktober 1795 worden onder meer het Brugse Vrije, het ambacht Oostkamp en de heerlijkheid Oostkamp afgeschaft en wordt Vlaanderen ingelijfd bij Frankrijk onder het departement van de Leie. Kerkelijke goederen en gronden worden verbeurd verklaard en verkocht. De gronden komen vaak in handen van rijke families, die er hun parken, kastelen, landhuizen en jachtdomeinen op aanleggen.

Tijdens de Eerste Wereldoorlog bezetten de Duitsers de gemeente Oostkamp. Met vijf pleinen wordt de gemeente één van de grootste concentraties Duitse vliegvelden in West-Vlaanderen. Er wordt een nieuw tramspoor door de gemeente getrokken om het Duitse front te bevoorraden. De Duitsers brengen elektriciteit in het gemeentehuis (cf. Gemeenteplein nr. 1). Oostkamp wordt ook een rustplaats voor frontsoldaten: piloten en officieren verblijven er in de vele kastelen en villa's. In 1917 is Moerbrugge voor een korte tijd afgesloten van Oostkamp en in oktober 1918 wordt Oostkamp bevrijd. Op de hoek van de Legeweg met de Koekoekstraat is een bunker uit de Eerste Wereldoorlog bewaard (cf. Legeweg z.nr.). Deze luchtverdedingsbunker werd gebruikt voor het opstellen van een zoeklicht om vijandelijke vliegtuigen op te sporen.
De Macieberggrot of ook zogenaamd de "Kapel van de Macieberg", toegewijd aan Onze Lieve Vrouw der Zeven Weeën, wordt opgericht tijdens de Eerste Wereldoorlog (in 1914).[15]

In mei 1940 bereiken de Duitse troepen opnieuw Oostkamp. Verschillende bunkers - onderdeel van de kustverdediging (Atlantikwal) - zijn langs het kanaal Gent-Brugge bewaard gebleven (cf. Westdijk z.nr.). Op 27 maart 1942 wordt de dorpskom tussen de Marechalstraat en de Schooldreef getroffen door een bombardement van de Engelse vliegtuigen. Zo is o.m. de school van de zusters maricolen deels vernietigd (cf. Kortrijksestraat nr. 47).
Bij de bevrijding stuiten de Canadezen op hevig Duits verzet bij de brug van Moerbrugge (Slag om Moerbrugge tussen 8 en 12 september 1944). Daarbij raakt de Sint-Godelievekerk (cf. Sint-Godelievestraat z.nr.) zwaar beschadigd en in 1951 wordt de toren heropgebouwd (cf. Sint-Godelievestraat nr. 53).[16]

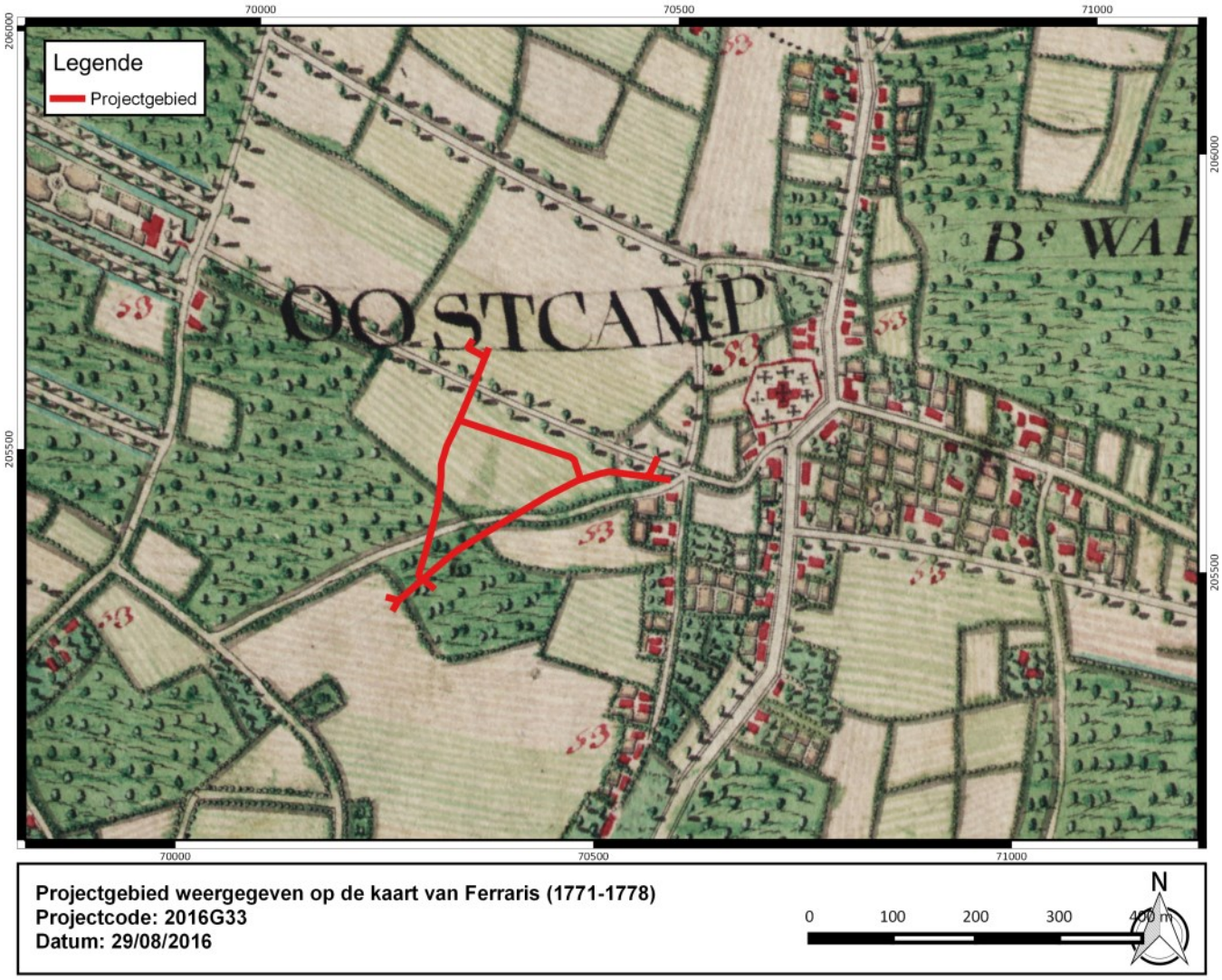
[14] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[15] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).
[16] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Oostkamp, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122118 (geraadpleegd op 25 augustus 2016).

1.2.2.1.2 Historische kaarten

+ extra bij bureauonderzoek hoge densiteit bebouwing (12.5.2.3): een tekstuele beschrijving van de evolutie van de historische bebouwing, geïllustreerd met plannen, kaarten, foto's en tekeningen

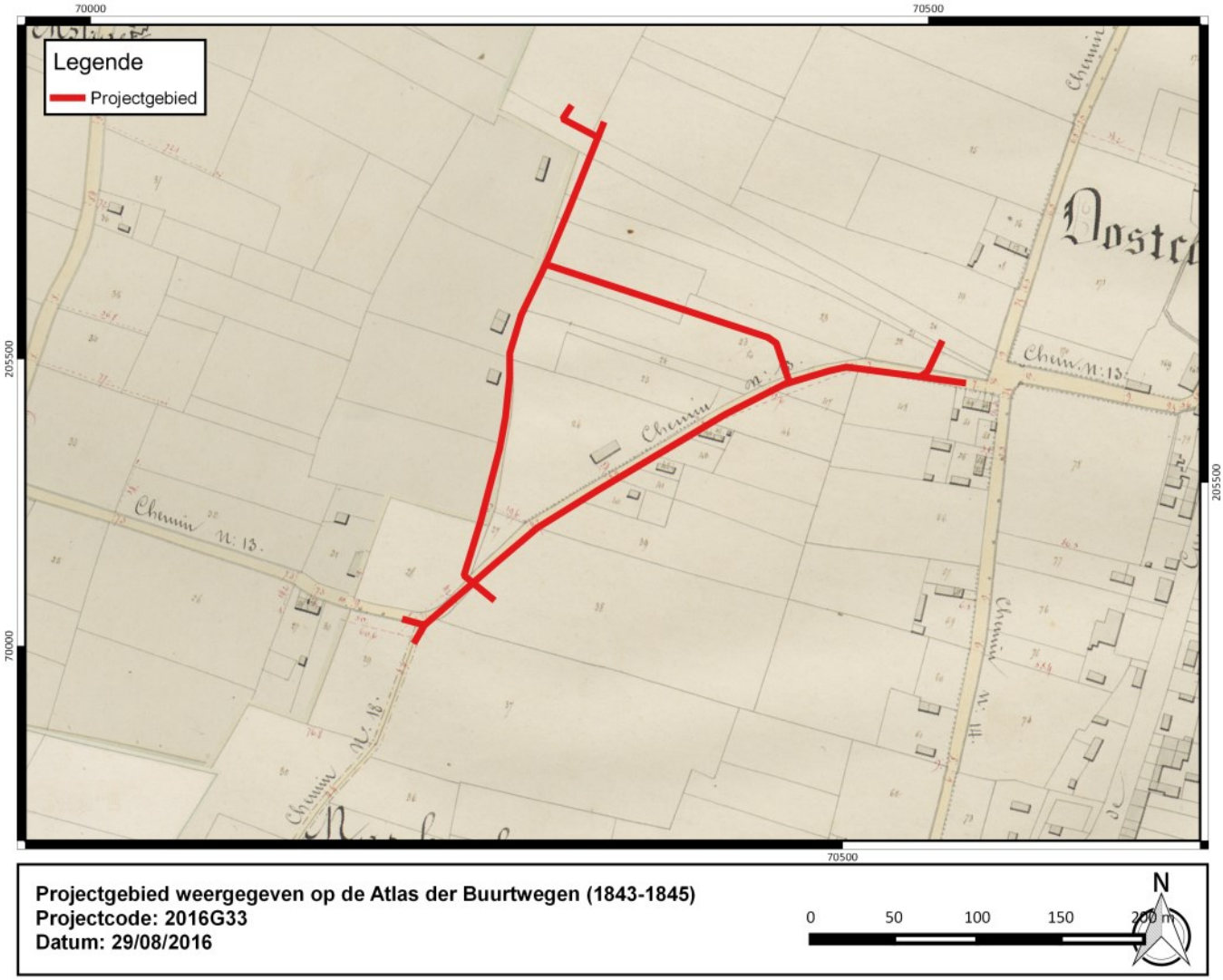
Tabel 3: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

Bron	***Jaartal***	***Historische Situatie***
Kaart van Ferraris	1771-1777	Bos en akkerland
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Wegenis
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Wegenis
Luchtfoto	2015	Wegenis

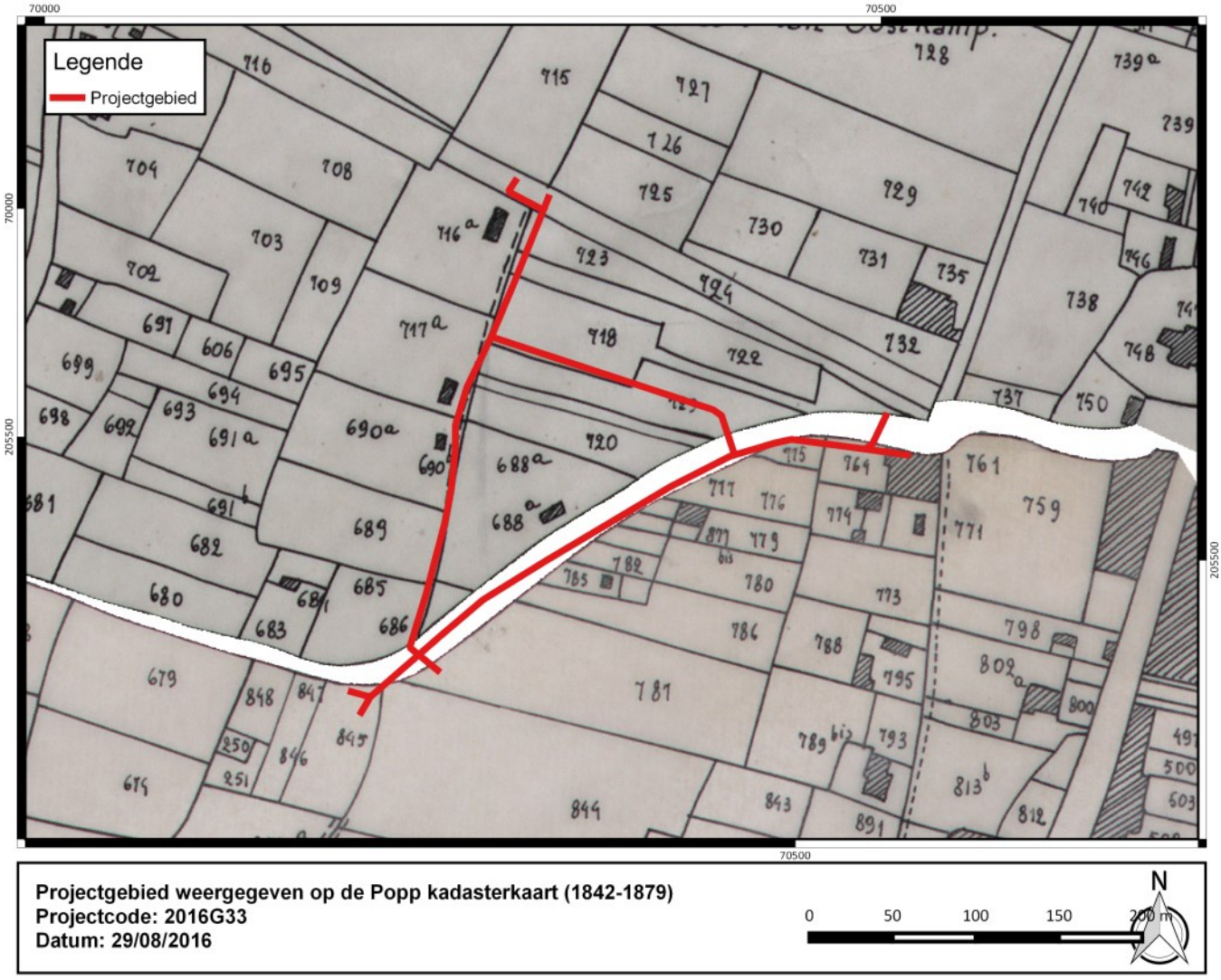
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de kaart van Ferraris (1771-1778) (bron: Geopunt).

Het projectgebied valt op de Ferrariskaart samen met bebost gebied en akkerland. Ten oosten ligt het dorpcentrum van Oostkamp, ten westen het Kasteel Macieberg. Het projectgebied doorsnijdt geen bebouwing maar wel twee wegen; de ene weg verbindt Oostkamp met reeds vermelde kasteel en de andere loopt vanuit de dorpskern richting zuidwesten.

Figuur 17: projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen (bron: Geopunt).

Ten tijde van de Atlas der Buurtwegen valt het projectgebied grotendeels samen met de weg die Oostkamp verbond met de 'Masekensberg'. De dorpskern van Oostkamp begon tevens langzaamaan in westelijke richting uit te breiden; langs het projectgebied verschenen in het midden van de 19e eeuw verschillende bewoningsentiteiten. Op de Popp kadasterkaart ziet men dezelfde situatie.

Figuur 18: projectgebied weergegeven op de Popp Kadasterkaart (bron: Geopunt).

1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

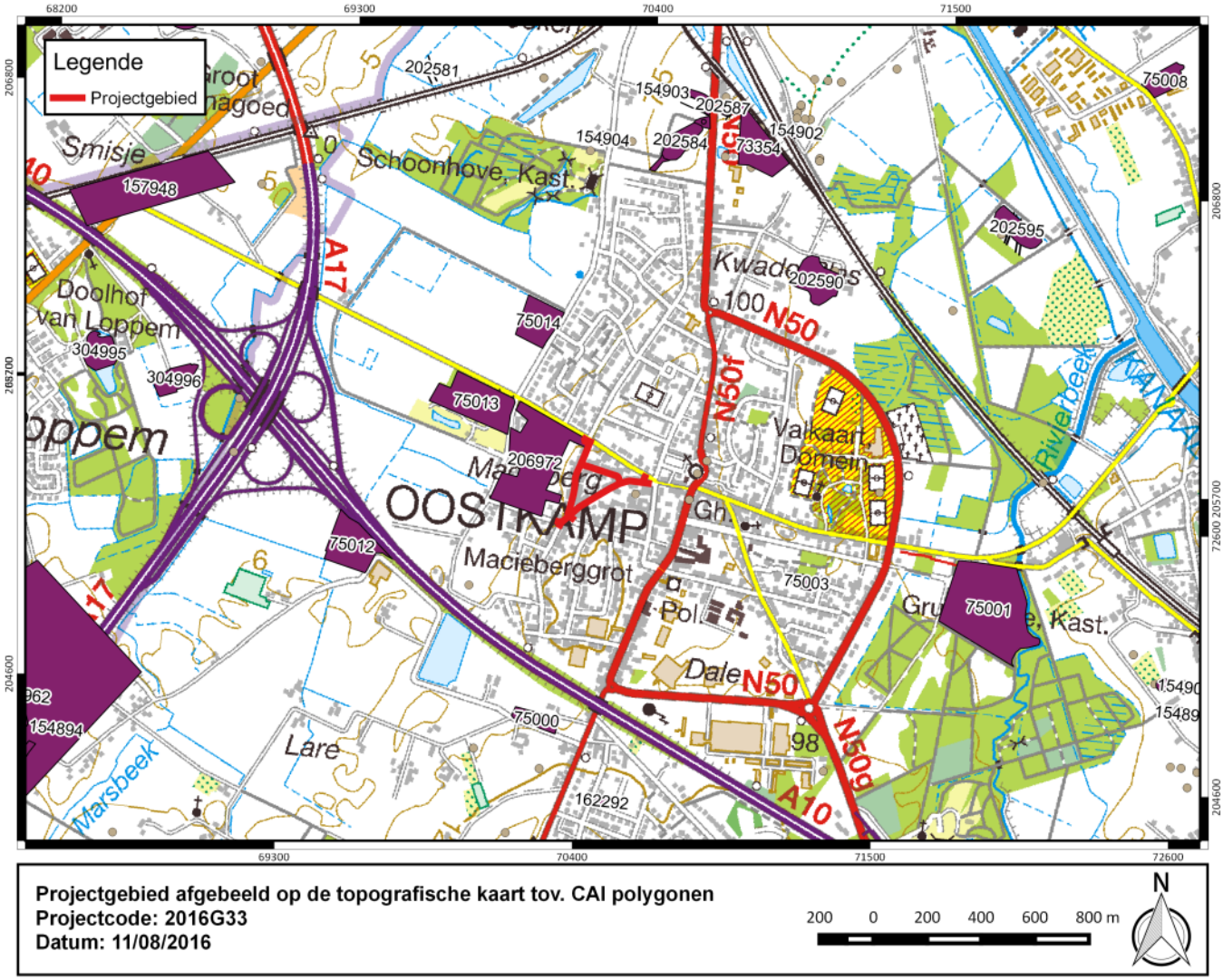
Tabel 4: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	***Omschrijving***
157948	INDICATOR luchtfotografie: 2004: (N:15m): Lijnelementen en kuilenconcentraties (onbepaalde datering): recht donker lineair spoor dat niet verder te interpreteren valt hoekige lijn die mogelijk enclosure vormt
304995	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:15m): -Late middeleeuwen: site met walgracht
304996	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:15m):

CAI nummer	***Omschrijving***
	-Late middeleeuwen: Site met walgracht.
154894	INDICATOR LUCHTFOTOGRAFIE: 1992: (N:150m): -Dubbele grafheuvel (datering onbepaald)
75012	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:15m): Hoeve "Het Groene" bestaande uit losse bestanddelen rondom een deels verhard erf, opklimmend tot de 18de eeuw. Gelegen in een bocht van de Vliegweg, vlak naast de autosnelweg Brugge-Kortrijk (E403/A17). Ook vermeld als "Jhan Groene Caes hofstede" en "Grietkine der Wasschigen". -laat middeleeuwse site met walgracht: Met de huidige configuratie wordt de hoeve reeds afgebeeld op de kaart van 1743: weergave van het boerenhuis, de runderstal, de schuur en het wagenkot volledig omgeven door een walgracht en gelegen rondom het erf. Op een landkaart van 1760 uit het OCMW-archief van Brugge heeft de hoeve een oppervlakte van 53 hectare en 76 are; de hoeve met walgracht en singel wordt afgebeeld met een tuin, boomgaard, zaailand, bos, gras en meersen. In 1937 wordt de oppervlakte van de hoeve sterk verkleind door de aanleg van de autosnelweg Brugge-Kortrijk (E403/A17). Een tweede uitbreiding vindt plaats na WOII. Vermoedelijk verdwijnt de walgracht dan volledig.
75013	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:15m): -Laat middeleeuwse site met walgracht: Voor het eerst vermeld in de 2de helft van de 17de eeuw. Huidig uitzicht van het kasteel dateert van 1906.
75014	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:15m): het goed "Ter Elst": -Laat middeleeuwse site met walgracht: Op de Grote Kaart van het Brugse Vrije van Pieter Pourbus (1561-1571), gekopieerd door Pieter Claeissens (1601), wordt de imposante hofstede binnen een omwalling weergegeven. Een kaart van 1743 uit het Rijksarchief te Brugge toont een boerenhuis, schuur en twee stallen. Opvallend is de rastervormige grachtenstructuur. Primitief kadasterplan ca. 1835: omwalling is gedeeltelijk verdwenen en bevindt zich enkel nog rondom de boomgaard en langs de tuin. In 1939 is de gracht volledig verdwenen.
206972	Mechanische prospectie: 2013: (N:15m): -Steentijden: losse vondst: eindschrabber. -Romeinse periode: gebouwplattegrond: In de oostelijke zone cluster van paalsporen, waarin mogelijk een gebouwplattegrond te herkennen is. Enkel 1 spoor leverde een fragment van bouwmateriaal op.

CAI nummer	***Omschrijving***
	-middeleeuwen: grachten en greppels.
154903	INDICATOR LUCHTFOTOGRAFIE: 1992: (N:150m): -circulaire structuur: grafheuvel (datering onbekend)
154904	INDICATOR LUCHTFOTOGRAFIE: 1992: (N:150m): -circulaire structuur: grafheuvel (datering onbekend)
202584	Locatie niet teruggevonden in de CAI
202587	Locatie niet teruggevonden in de CAI
73354	Archeologische opgraving 1994: (N:15m): -metaaltijden: grafcirkel -Late ijzertijd: boerderij (Ferme Indigene) Vondstconcentratie: Aardewerk: geknikte profielen, ruw besmeten en gegladde buitenoppervlakken -Midden Romeins: Greppel en poel, losse vondst aardewerk -Volle middeleeuwen: Hoeve: ontginningshoeve ("Einzelhöfe"), bestaande uit een hoofderf en twee bijerven. Het terrein bestaat uit een geheel van greppeltjes en grachten waarvan de diepere exemplaren niet enkel dienden als afbakening maar ook als afwateringskanalen. Er werden geen waterputten gevonden, maar wel een aanzet tot een poel. Vondstenconcentratie: aardewerk: Datering op basis van aardewerk: 11de-12de eeuw, maar een laatmiddeleeuwse datering wordt niet uitgesloten. Bewoning: vooral 2de helft 12de eeuw en begin 13de eeuw.
154902	INDICATOR LUCHTFOTOGRAFIE, 1992 (N:150m): -grafcirkel (niet gedateerd)
202590	Locatie niet teruggevonden in de CAI
75003	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:15m): -Late middeleeuwen: Site met walgracht. De omgrachting is bewaard.
202595	Locatie niet teruggevonden in de CAI
75001	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:150m): Gruuthusekasteel of ook "Kasteel van Oostkamp" -Volle middeleeuwen: site met walgracht Op een handschrift, gedateerd tussen 1473 en 1476, verschijnt een groot kasteel dat als het toenmalige kasteel van "Gruuthuse" wordt geïdentificeerd. Het heeft een groot

CAI nummer	*Omschrijving*
	driehoekig grondplan en bezit verschillende grote torens. Rondom het kasteel loopt een brede gracht. In 1888 wordt het kasteel gesloopt en wordt een nieuw kasteel opgericht. Ook de omgrachting is niet meer bewaard.
75008	INDICATOR CARTOGRAFIE: (N:15m): Hoeve Ter Eekhoute: -late middeleeuwen: site met walgracht.

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met aanduiding van de CAI polygonen (bron: Geopunt).

1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

Figuur 20: projectgebied tov. zijn cultuurhistorisch en landschappelijk kader (bron: Geoportaal, projectcode 2016G33).

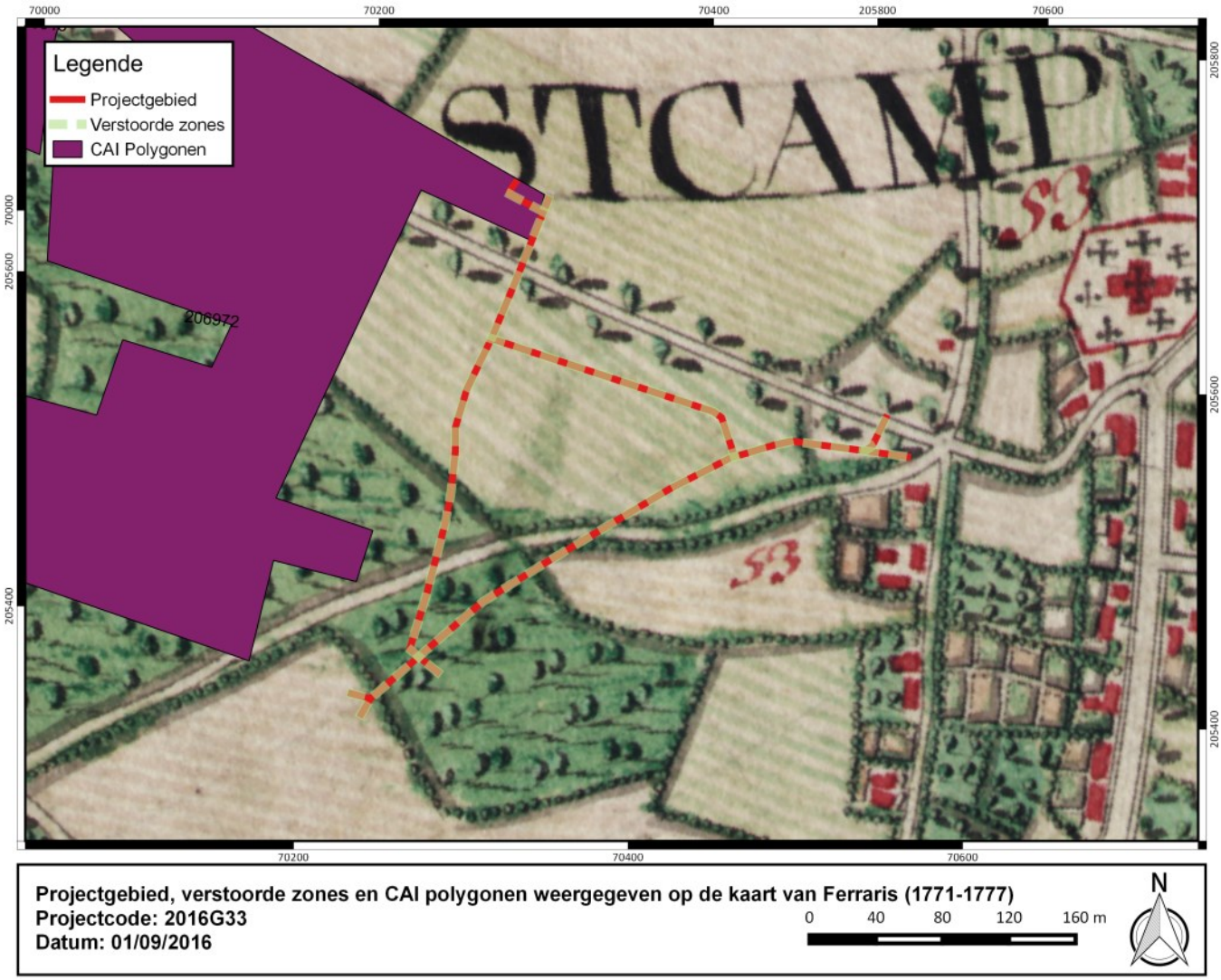
Het projectgebied omringt vier onroerend erfgoedrelicten. Het betreft inwaarts gelegen arbeidershuizen, opgedeeld in vier wooneenheden. Ze worden reeds afgebeeld op de Atlas der Buurtwegen (Figuur 17). Ze worden gekenmerkt door beschilderde baksteenbouw onder pannen zadeldaken op een gepekte plint en deels bewaard houtwerk. De voortuintjes zijn gedeeltelijk verhard en gedeeltelijk begraasd met een boom en betonnen palen.[17]

1.2.2.4 Conclusie en syntheseplan

De initiatiefnemer plant de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in het westen van de dorpskern van Oostkamp, ter hoogte van het toponiem “Macieberg”. Alle werkzaamheden vallen samen met de huidige wegenis, er kan redelijkerwijs verondersteld worden dat het bodemarchief reeds geroerd is.
Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse vallei, in een periglaciaal verwilderd rivierenlandschap. Over de bodemopbouw is geen informatie voor handen aangezien het projectgebied gelegen is in de bebouwde kom.
Historisch gezien kan Oostkamp niet los gezien worden van de ontwikkelingen in de stad Brugge. Uit cartografisch onderzoek blijkt dat het gebied in de 18e eeuw nog een ruraal karakter had waar pas in de 21e eeuw een (gedeeltelijke) verandering in komt. Archeologisch zijn in de ruime omgeving verschillende

[17] *Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Arbeidershuizen, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/87979 (geraadpleegd op 1 september 2016).*

waarden gekend die wijzen op een sporadische menselijke aanwezigheid in de steentijden en een bewoning vanaf de romeinse periode. Op het plangebied zijn geen sites gekend, behalve de erg kleine overlap in het westen met CAI locatie 206972. Hoewel er een zeker archeologisch potentieel kan vermoed worden op basis van de gegevens van de CAI moet rekening gehouden worden met een verstoord bodemarchief.

Figuur 21: syntheseplan dat projectgebied, verstoorde zones en CAI polygonen weergeeft op de kaart van Ferraris (bron: CAI en Geopunt).

1.2.2.4.1 Tekstuele samenvatting gericht op een gespecialiseerd publiek

Dit bureauonderzoek werd opgemaakt in het kader van een stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarvoor een archeologienota dient opgemaakt te worden. De initiatiefnemer plant de aanleg van een gescheiden rioleringsstelsel in het westen van de dorpskern van Oostkamp, ter hoogte van het toponiem “Macieberg”. Alle werkzaamheden vallen samen met de huidige wegenis, er kan redelijkerwijs verondersteld worden dat het bodemarchief reeds geroerd is.
Landschappelijk gezien is het projectgebied gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse vallei, in een periglaciaal verwilderd rivierenlandschap. Over de bodemopbouw is geen informatie voor handen aangezien het projectgebied gelegen is in de bebouwde kom.
Historisch gezien kan Oostkamp niet los gezien worden van de ontwikkelingen in de stad Brugge. Uit cartografisch onderzoek blijkt dat het gebied in de 18e eeuw nog een ruraal karakter had waar pas in de 21e eeuw een (gedeeltelijke) verandering in komt. Archeologisch zijn in de ruime omgeving verschillende waarden gekend die wijzen op een sporadische menselijke aanwezigheid in de steentijden

en een bewoning vanaf de romeinse periode. Op het plangebied zijn geen sites gekend, behalve de erg kleine overlap in het westen met CAI locatie 206972. Hoewel er een zeker archeologisch potentieel kan vermoed worden op basis van de gegevens van de CAI moet rekening gehouden worden met een verstoord bodemarchief.

1.2.2.4.2 Tekstuele samenvatting gericht op een niet-gespecialiseerd publiek

Dit bureauonderzoek werd opgemaakt voor een archeologienota die kadert in de geplande werkzaamheden van aanleg van een rioleringssysteem in Oostkamp, West-Vlaanderen. Het projectgebied bevindt zich in de Zandstreek binnen de bebouwde kom. De werkzaamheden vallen samen met bestaande wegen.
Archeologisch gezien werden er in het verleden reeds verschillende sporen aangetroffen in de omgeving. Dit weegt echter niet op tegen het gegeven dat het bodemarchief ter hoogte van de werken reeds sterk verstoord werd in het verleden.

Deel 3: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Jacobs P., Marechal R., De Ceukelaire M. en Sevens E. o.l.v. De Breuck W. en De Moor G., 1993. Toelichtingen bij de Geologische Kaart van België - Vlaams Gewest, Kaartblad 13, Brugge. Belgische Geologische Dienst en Vlaamse overheid, afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, 38p.

De Moor, G & Van De Velde, D., 1994. Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart, Kaartblad 13, Brugge. Vlaamse overheid, Dienst Natuurlijke Rijkdommen.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.